

Posouzení rizika propadu cestovního ruchu v důsledku teroristického útoku

Bc. Erik Sova

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Erik Sova
Osobní číslo: L22419
Studijní program: N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace: Rizikové inženýrství
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Posouzení rizika propadu cestovního ruchu v důsledku teroristického útoku

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte přehled dosavadních poznatků k dopadům teroristických útoků na cestovní ruch.
2. Popište metody vhodné pro hodnocení rizik teroristického útoku.
3. Na vybraném vzorku provedených teroristických útoků proveďte posouzení rizik těchto útoků ve vztahu k propadu cestovního ruchu.
4. Navrhněte opatření pro redukci rizik spojených s teroristickými útoky ve vztahu k cestovnímu ruchu.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. AKAMAVI, Raphael K.; IBRAHIM, Fahad a SWARAY, Raymond. Tourism and Troubles: Effects of Security Threats on the Global Travel and Tourism Industry Performance. *Journal of Travel Research*. 62(8), 1755-1800. 2023. ISSN 0047-2875.
2. BUIGUT, Steven, BRAENDLE, Udo a SAJEEWANI, Disna. Terrorism and Travel Advisory Effects on International Tourism. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*. 22(10), 991-1004. 2017. ISSN 1094-1665.
3. RAUSAND, M a HAUGEN, S. *Risk Assessment: Theory, Methods, and Applications*. 2. vyd. Hoboken: John Wiley & Sons. 2020. ISBN 978-111-9377-238.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D. et Ph.D.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2024**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 4. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 26. 4. 2024

Jméno a příjmení studenta: Bc. Erik Sova

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá posouzením rizika dopadu teroristického útoku na cestovní ruch. Teoretická část práce se zaměřuje na postavení turismu v ekonomice, na terorismus a na vymezení možných negativních vlivů tohoto jevu na turismus.

V rámci praktické části práce je posuzován vliv vybraných teroristických útoků s vysokým počtem obětí na míru návštěvnosti vybraných zemí s dobrým pokrytím dat z turismu. Autorovi se v závěru podařilo prokázat vliv teroristických útoků s vysokým počtem úmrtí na cestovní ruch a vliv dlouhodobějšího zhoršení vnitřní bezpečnosti na stabilitu turismu v zemi.

Klíčová slova: terorismus, cestovní ruch, riziko, dopad, posouzení

ABSTRACT

This paper deals with the risk assessment of the impact of a terrorist attack on tourism. The theoretical part of the thesis focuses on the position of tourism in the economy, on terrorism and on the definition of possible negative effects of this phenomenon on tourism.

The practical part of the thesis assesses the impact of selected terrorist attacks with a high number of victims on visitor arrival rates in selected countries with good tourism data coverage. The author concludes by demonstrating the impact of high-casualty terrorist attacks on tourism and the effect of longer-term deterioration in internal security on the stability of tourism in the country.

Keywords: terrorism, tourism, risk, impact, assessment

Autor práce by rád poděkoval vedoucímu práce doc. Mgr. Tomáši Zemanovi, PhD. et PhD. za jeho obětavou spolupráci a trpělivé odborné vedení při tvorbě této práce a své rodině za podporu při studiu.

„Bůh zajisté chce, aby mezi námi byla namísto násilí láska, namísto hádek prostota víry, místo roztržek společná snášlivost.“

Jan Amos Komenský

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 CESTOVNÍ RUCH	15
1.1 POSTAVENÍ CESTOVNÍHO RUCHU V EKONOMICE	15
1.2 MĚŘENÍ CESTOVNÍHO RUCHU	19
1.3 RIZIKA V CESTOVNÍM RUCHU	20
2 TERORISMUS	21
2.1 TERORISTICKÉ ORGANIZACE	22
2.1.1 Islámský stát.....	23
2.1.2 Al-Shabaab	24
2.1.3 Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen	25
2.1.4 Balúčistánská osvobozenecá armáda	26
2.2 OSAMĚLÍ VLCI	26
3 DOPAD TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ NA CESTOVNÍ RUCH	29
4 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 PŘEHLED ANALYZOVANÝCH TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ	34
5.1 TERORISTICKÝ ÚTOK V MADRIDU DNE 11. BŘEZNA 2004.....	34
5.2 TERORISTICKÉ ÚTOKY V BARCELONĚ A CAMBRILS DNE 17. SRPNA 2017.....	34
5.3 TERORISTICKÝ ÚTOK V PAŘÍŽI DNE 13. LISTOPADU 2015	35
5.4 TERORISTICKÝ ÚTOK V NICE DNE 14. ČERVENCE 2016.....	37
5.5 TERORISTICKÉ ÚTOKY V ISTANBULU DNE 14. A 20. LISTOPADU 2003.....	37
5.6 TERORISTICKÝ ÚTOK V ISTANBULU DNE 27. ČERVENCE 2008	38
5.7 TERORISTICKÝ ÚTOK V REYHANLI DNE 11. KVĚTNA 2013.....	39
5.8 TERORISTICKÝ ÚTOK V SURUCU DNE 20. ČERVENCE 2015	39
5.9 TERORISTICKÝ ÚTOK V KÁHIŘE DNE 2. KVĚTNA 2012.....	39
5.10 TERORISTICKÝ ÚTOK V OBLASTI SEVERNÍHO SINAJE DNE 20. LISTOPADU 2013	40
5.11 TERORISTICKÉ ÚTOKY V KARM AL-QAWADIS DNE 24. ŘÍJNA 2014	40
5.12 TERORISTICKÝ ÚTOK V KÁHIŘE DNE 11. PROSINCE 2016	41
5.13 TERORISTICKÉ ÚTOKY V TANTĚ A ALEXANDRIE DNE 9. DUBNA 2017	41
5.14 TERORISTICKÝ ÚTOK V BERLÍNĚ DNE 19. PROSINCE 2016	41
5.15 TERORISTICKÝ ÚTOK V LONDÝNĚ DNE 7. ČERVENCE 2005	42
6 TURISMUS VE VYBRANÝCH ZEMÍCH	43

7	DOPADY TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ NA CESTOVNÍ RUCH.....	47
7.1	TERORISTICKÝ ÚTOK V MADRIDU DNE 11. BŘEZNA 2004.....	47
7.2	TERORISTICKÝ ÚTOK V BARCELONĚ DNE 17. SRPNA 2017	48
7.3	TERORISTICKÝ ÚTOK V PAŘÍŽI DNE 13. LISTOPADU 2015.....	48
7.4	TERORISTICKÝ ÚTOK V NICE DNE 14. ČERVENCE 2016	49
7.5	TERORISTICKÉ ÚTOKY V ISTANBULU DNE 14. A 20. LISTOPADU 2003	49
7.6	TERORISTICKÝ ÚTOK V ISTANBULU DNE 27. ČERVENCE 2008	50
7.7	TERORISTICKÝ ÚTOK V REYHANLI DNE 11. KVĚTNA 2013	50
7.8	TERORISTICKÝ ÚTOK V SURUCU DNE 27. ČERVENCE 2015	51
7.9	TERORISTICKÝ ÚTOK V KÁHIŘE DNE 2. KVĚTNA 2012.....	51
7.10	TERORISTICKÝ ÚTOK V OBLASTI SEVERNÍHO SINAJE DNE 20. LISTOPADU 2013	52
7.11	TERORISTICKÝ ÚTOK V KARM AL-QAWADIS DNE 24. ŘÍJNA 2014	52
7.12	TERORISTICKÝ ÚTOK V KÁHIŘE DNE 11. PROSINCE 2016	53
7.13	TERORISTICKÉ ÚTOKY V TANTĚ A V ALEXANDRII DNE 9. DUBNA 2017.....	53
7.14	TERORISTICKÝ ÚTOK V BERLÍNĚ DNE 19. PROSINCE 2016.....	54
7.15	TERORISTICKÝ ÚTOK V LONDÝNĚ DNE 7. ČERVENCE 2005.....	55
8	KORELAČNÍ ANALÝZA.....	56
9	OPATŘENÍ NA SNÍŽENÍ RIZIKA A DOPADU TERORISMU	58
9.1	POSÍLENÍ SPOLUPRÁCE MEZI ZEMĚMI NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	58
9.2	ROZVOJ SOFISTIKOVANÝCH BEZPEČNOSTNÍCH TECHNOLOGIÍ.....	58
9.3	ZVÝŠENÍ POVĚDOMÍ A ŠKOLENÍ PERSONÁLU V CESTOVNÍM RUCHU	59
9.4	IMPLEMENTACE BEZPEČNOSTNÍCH OPATŘENÍ VE VEŘEJNÉM PROSTORU	59
9.5	POSÍLENÍ LEGISLATIVY A PRÁVNÍCH RÁMCŮ PROTI TERORISMU	59
9.6	PODPORA KOMUNITNÍCH BEZPEČNOSTNÍCH INICIATIV.....	60
9.7	KRIZOVÁ KOMUNIKACE A MANAGEMENT	60
9.8	DIVERZIFIKACE TURISTICKÝCH NABÍDEK	60
9.9	PSYCHOLOGICKÁ PODPORA A POMOC OBĚTEM	61
9.10	VYTVOŘENÍ ODOLNÉHO TURISTICKÉHO PROSTŘEDÍ.....	61
	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM TABULEK.....	74

ÚVOD

Cestovní ruch je významnou ekonomickou aktivitou, která přispívá k růstu hrubého domácího produktu, tvorbě pracovních míst a rozvoji místních komunit. Terorismus však může být pro cestovní ruch vážnou hrozbou, jelikož může vést k poklesu návštěvnosti, ztrátě příjmů, a z toho plynoucího poškození ekonomiky. Například teroristické útoky z 11. září 2001 v New Yorku ve Spojených státech amerických měly na cestovní ruch dalekosáhlé důsledky. Po útocích došlo k výraznému poklesu návštěvnosti v Americe, který trval několik let. Útoky také vedly k posílení bezpečnostních opatření na letištích a v dalších veřejných prostorech, což zkomplikovalo cestování a zvýšilo náklady pro cestovní kanceláře a cestovatele.

Teroristické útoky mohou mít, jak již bylo výše zmíněno, na cestovní ruch různé dopady s různou mírou závažnosti. Mohou vést například ke ztrátě příjmů pro cestovní kanceláře a agentury, další podniky v cestovním ruchu a pro místní obyvatelstvo. To může vést k propouštění zaměstnanců a dalším negativním dopadům na ekonomiku. Dalším problémem způsobeným terorismem dozajista může být poškození ekonomiky, kdy teroristické útoky mohou vést k narušení ekonomiky destinace, kde k útoku došlo. Což může způsobit ztrátu příjmů a další negativní dopady na zasaženou oblast, jako například pokles návštěvnosti, kdy útoky mohou vést ke strachu, tedy k tomu, že se lidé budou do zasažených destinací bát cestovat. Což právě může vést k poklesu návštěvnosti těchto turisticky atraktivních míst, a tedy k negativnímu dopadu na ekonomiku v destinaci a přeneseně i na ekonomiku státu.

Existuje řada opatření, která mohou pomoci snížit riziko teroristického útoku, a tedy i následný úpadek v cestovním ruchu, včetně posílení bezpečnosti – zpřísnění bezpečnostních opatření na letištích, v dopravních prostředcích a v dalších veřejných prostorech může pomoci odradit teroristy od útoků a zvýšit důvěru návštěvníků v bezpečnost turistů navštěvovaného místa, sdílení informací mezi vládami, bezpečnostními složkami a turistickým průmyslem může pomoci lépe identifikovat a reagovat na hrozby terorismu a pomocí toho jim v útocích zabraňovat, vzdělávání veřejnosti o terorismu a o tom, jak se chránit před teroristickými útoky, může pomoci snížit dopady těchto nebezpečných a nežádoucích incidentů.

Dle názoru a zjištění autora lze tedy říct, že terorismus a s ním spojené útoky představují vážnou hrozbu pro cestovní ruch. Cestovní kanceláře a agentury, místní podniky a obyvatelé pracující v cestovním ruchu by měly být připraveni této hrozbě čelit a měli by mít vhodné plány pro řešení jejích dopadů jako například různá pojištění cestujících nebo pojištění pro případ zrušení zájezdu, pojištění majetku a podobně. V rámci řešení této problematiky by místním občanům měly být nápomocny i místní a státní samosprávy, které v této věci mají daleko větší možnosti, a to jak technologické, finanční i personální.

CÍLE A METODY PRÁCE

Autor si v práci stanovuje jeden hlavní cíl a další tři dílčí cíle. Prvním z dílčích cílů je naplnění teoretické části práce tak, aby byl čtenář dostatečně uveden do prací řešeného tématu. Při zpracování teorie budou použity dostupné domácí i zahraniční zdroje. Teoretická část bude tedy autorem zpracována metodou literární rešerše.

Druhý dílčí cíl práce spočívá v zajištění a analýze terorismu v autorem zvolených krajinách. Teroristické útoky budou voleny na základě jejich parametrů, tj. počet usmrcených osob a počet zraněných osob, a budou čerpány z mezinárodní databáze Global Terrorism Database. Země budou voleny dle jejich turistické návštěvnosti a dle dostupnosti informací o nich.

Dalším, tedy třetím dílčím cílem je zajištění a analýza cestovního ruchu v dříve vybraných zemích. Jako hlavní parametr bude použit počet příjezdějících nerezidentních turistů.

Posledním a hlavním cílem práce je pak ověření, zda a jak moc ovlivnily vybrané teroristické útoky cestovní ruch ve vybraných zemích pomocí aritmetického průměru, lineárních regresí pro odhad očekávaného počtu turistů v jednotlivých měsících na základě hodnot 3 let před a 3 let po útoku a Spearmanových korelačních koeficientů k posouzení vztahu mezi proměnnými.

Při zpracovávání práce budou tedy autorem použity metody literární rešerše, analýza, komparace, syntéza, lineární regrese, aritmetický průměr a Spearmanovy korelační koeficienty. V rámci použití těchto metod jsou informace a jejich zdroje nedílnou součástí. Autor si tedy dovoluje níže nejzásadnější z použitých zdrojů představit.

Globální teroristický index

Globální teroristický index (GTI, anglicky Global Terrorism Index) je komplexní studie analyzující dopad terorismu ve 163 zemích světa, které pokrývají 99,7 % světové populace. Zprávu o GTI vypracovává Institut pro ekonomiku a mír (anglicky Institute for Economics and Peace) na základě údajů ze služby Terrorism Tracker a dalších zdrojů. GTI z těchto informací vytváří souhrnné skóre s pomocí kterého pak řadí země podle vlivu terorismu. GTI hodnotí každou zemi na stupnici od 0 do 10, kde hodnota 0 představuje nulový vliv terorismu a hodnota 10 nejvyšší možný vliv terorismu (Institute for Economics and Peace, 2023).

Vzhledem k faktu, že vlády po celém světě vynakládají na boj proti terorismu značné množství prostředků, je shromažďování informací a následné provádění analýz důležité, aby bylo možné lépe porozumět jejich různým vlastnostem. Jedním z klíčových cílů GTI je tedy zkoumat tyto trendy. Dalším cílem je přispět k pozitivní a praktické diskusi o budoucnosti terorismu a tvorbě potřebných opatření (Institute for Economics and Peace, 2023).

Globální teroristická databáze

Global Terrorism Database neboli Globální teroristická databáze (zkráceně GTD) je databáze s otevřeným přístupem, která obsahuje informace o teroristických událostech po celém světě v rozmezí let 1970 a 2020 (v budoucnu jsou plánovány další roční aktualizace). Na rozdíl od mnoha jiných databází událostí obsahuje databáze systematické údaje o téměř všech teroristických incidentech, k nimž došlo ve výše uvedeném časovém období, a aktuálně zahrnuje více než 200 tisíc případů, přesněji jsou to informace o 88 tisících bombových útocích, 19 tisících atentátech a 11 tisících únosech, kdy každý záznam o útoku má minimálně 45 proměnných a ty z nejčerstvějších jich mají až 120. U každého incidentu v databázi jsou tedy k dispozici informace například o datu a místě incidentu, použitých zbraních a povaze cíle, počtu obětí a, pokud bylo možné ji identifikovat, o teroristické organizaci nebo jednotlivci, který za daný útok zodpovídá. V rámci uvádění těchto informací bylo zpracovateli databáze prověřeno více než 4 miliony zpravodajských článků z celkem asi 25 tisíc zpravodajských zdrojů. Národní konsorcium pro studium terorismu a reakce na terorismus (anglicky The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism) zpřístupňuje tuto databázi prostřednictvím online rozhraní ve snaze zvýšit porozumění teroristickému násilí, zejména tedy proto, aby bylo možné jej snadněji studovat a následně i potírat (University of Maryland, 2022).

Eurostat

Eurostat je zde uveden jako zástupce všech možných statistických úřadů nebo institucí, jejichž informace a data v rámci tvorby této práce byly použity, a to z toho důvodu, že s ním bylo pracováno nejvíce a bylo z něj vyňato a použito nejvíce informací a dat. Dalšími organizacemi od kterých bylo čerpáno byly například Turkstat (Turecký statistický institut, anglicky Turkish Statistical Institute), Capmas (Centrální agentura pro veřejnou mobilizaci a statistiku, anglicky Central Agency for Public Mobilization and Statistics) a další.

Eurostat je dle svého webu (Eurostat, 2023) ve své podstatě statistický úřad spadající pod Evropskou unii. Hlavním cílem této organizace je získávání, shromažďování,

zpracování a poskytování vysoce kvalitních statistik a dat ze všech možných oborů. K naplnění této premisy využívá Eurostat, jako klíčové zdroje statistické úřady a instituce ze všech členských států Evropské unie pomocí vzájemného partnerství v takzvaném Evropském statistickém systému (anglicky European Statistical System).

Evropský statistický systém je, jak uvádí Eurostat (2023), partnerstvím mezi statistickým úřadem Evropské unie (Eurostat), národními statistickými úřady a institucemi a ostatními národními úřady v každé zemi Evropské unie. Tyto dílčí úřady a instituce jsou odpovědné za vývoj, tvorbu a šíření evropských statistik a dat. Toto partnerství zahrnuje také země Evropského sdružení volného obchodu (anglicky European Free Trade Association).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CESTOVNÍ RUCH

Cestovní ruch je významnou ekonomickou aktivitou, která přispívá k růstu hrubého domácího produktu, tvorbě pracovních míst a rozvoji místních komunit. V této kapitole autor práce popíše, co je to cestovní ruch a jak jej lze kategorizovat do různých skupin podle jednotlivých hledisek.

V našem prostředí lze cestovní ruch definovat podle dvou organizací.

Podle Světové organizace cestovního ruchu (World Tourism Organization, 2010) je cestovní ruch definován jako *„činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden kalendářní rok, za účelem trávení svého volného času, obchodu a za dalšími účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměněni“*.

Dále pak podle Evropské unie (2014) můžeme cestovní ruch určit jako *„činnost osob (tzv. návštěvníků), kteří se zúčastní cesty na destinaci mimo své obvyklé prostředí, a to na dobu kratší, než je jeden kalendářní rok a za jakýmkoliv hlavním účelem, včetně soukromého či služebního účelu“*. Do cestovního ruchu ale nepatří pracovní cesty, jejichž účelem je hlavní pracovní činnost návštěvníků (hlavní zdroj příjmu se nachází v místě pobytu).

1.1 Postavení cestovního ruchu v ekonomice

Z ekonomické perspektivy je cestovní ruch definován jako soubor aktivit, jejichž hlavním cílem je prodej služeb a zboží. Tyto produkty jsou nabízeny s úmyslem generovat zisk pro podniky v oblasti cestovního ruchu a stávají se nedílnou součástí spotřeby účastníků cestování. Účast na cestovním ruchu je ve značné míře podmíněna sociálně-ekonomickým postavením jednotlivce, přičemž dva základní předpoklady pro účast spočívají v dostatku volného času a finančních prostředků. Existují však i výjimky, jako například sociální cestovní ruch financovaný institucemi nebo cestování z profesních důvodů, kde účastník využívá služby v rámci své pracovní činnosti, nikoliv ve svém volném čase. Množství volného času je hlavně ovlivněno tím, jaký čas jedinec věnuje své práci, vzdělávání, uspokojování fyziologických a biologických potřeb, péči o rodinu a výchově dětí. Čas, který zbude po naplnění těchto potřeb, může být věnován aktivitám spojeným s cestovním ruchem. Finanční zdroje jsou podstatně ovlivněny reálnými příjmy a výdaji jednotlivce nebo jednotlivcovy rodiny. Ty jsou zajišťovány zejména z pracovní činnosti, ale mohou pocházet také ze sociálních dávek a dalších příjmů, jako jsou úroky z vkladů, vyplácené dividendy,

výhry nebo dědictví. Spotřební výdaje lidí jsou vedle způsobu života především závislé na cenách základního spotřebního zboží a služeb (Beránek, 2013; Eadington a Redman, 1991; UNWTO, 2023).

Výdaje v oblasti cestovního ruchu se dělí na dvě hlavní kategorie: přímé a nepřímé. Přímé výdaje jsou ty, které účastníci cestovního ruchu vynakládají přímo na služby a zážitky spojené s jejich cestováním. To zahrnuje náklady na dopravu, jako jsou letenky nebo jízdenky na veřejnou dopravu, náklady na ubytování v hotelech nebo jiných ubytovacích zařízeních, a také výdaje na aktivity a pamětihodnosti, které účastníci navštíví. Na druhé straně nepřímé výdaje jsou širší a zahrnují nákupy a investice do předmětů, které mají delší životnost. To může zahrnovat nákup fotoaparátu nebo jiné technologie, sportovní vybavení, oblečení nebo další předměty, které účastníci cestovního ruchu pořízují jako součást přípravy na cestování nebo jako památku z něj (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

Cestovní ruch tedy nejenže představuje důležitou složku spotřeby obyvatelstva, ale rovněž poskytuje rozsáhlé podnikatelské příležitosti a přispívá ke zvyšování zaměstnanosti. Vznik nových pracovních míst souvisí jak s rozvojem technické infrastruktury, tak s poskytováním široké škály služeb, které tvoří nedílnou součást cestovního ruchu. Pracovní příležitosti v této oblasti jsou velmi různorodé, vyžadují rozličné úrovně kvalifikace a charakterizují se několika specifiky, jako je vysoký podíl sezonních prací či částečných úvazků, což může být výhodné pro určité skupiny obyvatel, například studenty či ženy na mateřské dovolené. Cestovní ruch poskytuje lidem příležitosti k získání zaměstnání zejména v odvětvích ubytování a stravování, dopravních služeb, cestovních kanceláří a agentur, turistických atrakcích, různých organizacích cestovního ruchu, profesních svazech a regionálních sdružení, turistických informačních agentur, ale i v prodeji suvenýrů a dalších odvětvích. V tomto sektoru můžeme mluvit i o tzv. vyvolané zaměstnanosti, což znamená zaměstnanost v odvětvích, která jsou nepřímo ovlivněna multiplikačním efektem cestovního ruchu, tj. v odvětvích podporujících aktivity podniků přímo spojených s uspokojováním potřeb účastníků cestovního ruchu (Palatková, 2011; Beránek, 2013; UNWTO, 2023).

V oblasti národního hospodářství má cestovní ruch výrazný dopad, ačkoliv není přímým ukazatelem ekonomického rozvoje konkrétního státu (i když existují státy, jejichž existence závisí přímo na cestovním ruchu), nelze mu upřít výraznou podpůrnou roli, kterou hraje v tomto procesu. Jeho vliv na národní ekonomiku spočívá zejména v kombinaci přímých a nepřímých dopadů. Přímé dopady jsou generovány výdaji domácích i zahraničních účastníků cestovního ruchu. Naopak nepřímé dopady vycházejí z celkové mnohostranné

a zprostředkované činnosti cestovního ruchu, která ovlivňuje ekonomický rozvoj. Cestovní ruch může být vnímán jako ekonomický multiplikátor, neboť následně působí na rozvoj různých odvětví národního hospodářství. Při výstavbě materiálně-technické základny, jako jsou ubytovací a stravovací zařízení, dopravní infrastruktura a služby pro cestovní ruch, dochází k rozvoji dodavatelských odvětví, jelikož vyžaduje dodávky surovin, materiálu, technologií, zařízení a pracovní síly (Palatková, 2011; Beránek, 2013; UNWTO, 2023).

Nepřímé dopady cestovního ruchu jsou často vyjádřeny pomocí multiplikátorů, jako jsou příjmový a mzdový multiplikátor, multiplikátor investic a další. Tyto multiplikátory ilustrují rozsah, jakým cestovní ruch může dynamizovat různá ekonomická odvětví a přispět k celkové prosperitě národního hospodářství. Přímé dopady cestovního ruchu na národní ekonomiku jsou zřetelné zejména prostřednictvím jeho podílu na tvorbě hrubého domácího produktu. Tento podíl reflektuje celkové ovlivnění ekonomiky státu v podobě přidané hodnoty, která vzniká působením výrobních faktorů v oblasti cestovního ruchu. Přímé dopady jsou dále vyjádřeny v devizových příjmech, tedy příjmech generovaných ekonomikou z příjezdu turistů do země. Tyto příjmy zahrnují výdaje zahraničních turistů a výletníků na území navštíveného státu. Devizové příjmy jsou významným ukazatelem výkonnosti cestovního ruchu v dané zemi (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

Kromě devizových příjmů se sledují také devizové výdaje obyvatel, což jsou výdaje rezidentů na výjezdy do zahraničí, a celkové výdaje obyvatel na cestovní ruch, což zahrnuje výdaje rezidentů na domácí i zahraniční cestovní ruch. Přeplácí-li devizové příjmy z cestovního ruchu nad devizovými výdaji, hovoříme o tzv. aktivním cestovním ruchu, který pozitivně ovlivňuje platební bilanci. Zemi s převahou příjmů nad výdaji označujeme jako zemi přijímací. Naopak, pokud jsou výdaje vyšší než příjmy, nazýváme takovou zemi zdrojovou nebo vysílací, a cestovní ruch má v tomto případě negativní vliv na platební bilanci (odčerpává devizové prostředky). Rozlišujeme aktivní (příjezdový) cestovní ruch, spojený s přílivem deviz a příjezdy zahraničních návštěvníků, a pasivní (výjezdový) cestovní ruch, který způsobuje odliv deviz při výjezdech domácích obyvatel do zahraničí. Platební bilance je sestavena z několika klíčových účtů, mezi které patří běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, saldo chyb a opomenutí a změny devizových rezerv. I když celková platební bilance je vždy vyrovnaná, jednotlivé účty vyrovnané být nemusí. Běžný účet reflektuje výkonovou bilanci, která zahrnuje obchodní bilanci, bilanci výnosů a běžné převody. Cestovní ruch ovlivňuje zejména bilanci služeb a přispívá k jejímu příznivému aktivu. V rámci výkonové bilance se obchodní bilance zaměřuje na rozdíl mezi exportem

a importem zboží, zatímco bilance služeb zahrnuje obchod s nehmotnými statky, včetně služeb cestovního ruchu. Cestovní ruch představuje důležitý faktor, který pozitivně ovlivňuje bilanci služeb, zejména díky zahraničním turistům, kteří utrácejí za různé služby a zboží v hostitelské zemi (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

Důležité je, že příjmy z cestovního ruchu nejsou přímo úměrné počtu návštěvníků a jsou závislé na úrovni spotřeby. Čím vyšší je spotřeba, tím vyšší jsou i příjmy. Rozsah spotřeby se projevuje v tržbách, které vznikají díky úhradám za poskytnuté služby a zakoupené zboží. Kvalitativní hodnocení příjezdového cestovního ruchu lze získat, když příjem ze zahraničního cestovního ruchu srovnáme s počtem účastníků cestovního ruchu, čímž získáme ukazatel průměrné výše příjmů na jednoho účastníka. Výdaje návštěvníků jsou však ovlivněny nejen cenami služeb a zboží v hostitelské zemi, ale také sociálně-ekonomickým postavením a zemí původu návštěvníka. Tyto faktory společně formují celkový ekonomický dopad cestovního ruchu na destinaci (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

V kontextu vlivu cestovního ruchu na platební bilanci se o něm často hovoří jako o "neviditelném exportu". Tato charakterizace vychází z faktu, že přítomnost zahraničních účastníků v dané zemi generuje spotřebu zboží a služeb, která je hrazena z devizových prostředků návštěvníků. Tento efekt má na platební bilanci státu podobný dopad jako export zboží, neboť také přináší devizové prostředky. Je zajímavé, že příjmy ze zahraničního cestovního ruchu rostou rychleji než příjmy z exportu zboží. Termín "neviditelný export" tedy reflektuje transformaci zahraničního obchodu na vnitřní obchod, kde zahraniční návštěvník spotřebovává produkty cestovního ruchu (služby a zboží) přímo na místě realizace, nebo si zakoupené zboží na domácím trhu odváží s sebou do zahraničí. Prodej tohoto zboží, který je součástí produktu příjezdového cestovního ruchu, nenese dopravní náklady, celní poplatky nebo pojistné platby, protože návštěvník přijíždí na vlastní náklady a zakoupené zboží si také odváží na vlastní náklady (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

Nákup zboží tvoří významnou část příjmů z cestovního ruchu. Výhodou tohoto neviditelného exportu je, že přináší devizové prostředky za služby, které často nelze fyzicky vyvézt, a za zboží, které by bylo obtížné exportovat. Zahraniční cestovní ruch však nejen zastupuje zahraniční obchod, ale má na něj i přímý vliv. Příjezdový cestovní ruch může stimulovat přímý export zboží tím, že zahraniční návštěvníci se seznámí s konkrétním produktem během svého pobytu a nyní ho požadují i doma. Naopak může také podporovat dovoz, pokud zahraniční návštěvníci požadují specifické zboží, které preferují ze své domovské země (Palatková, 2011; Beránek, 2013).

Cestovní ruch má vedle přímých a nepřímých dopadů na ekonomiku státu také významný vliv na rozvoj samospráv. Pozice jednotlivých územních celků je dána přírodními, kulturně-historickými a dalšími lákadly cestovního ruchu, ale také infrastrukturou cestovního ruchu, což zahrnuje ubytovací a stravovací zařízení, vybavení pro volnočasové aktivity a dopravní infrastrukturu. Čisté životní prostředí, horské a příhraniční oblasti a podobně, kde jinak mohou chybět vhodné podmínky pro jiné ekonomické aktivity, se stávají ideálními místy pro rozvoj cestovního ruchu. Cestovní ruch se v těchto lokalitách stává klíčovým prvkem rozvoje, který ekonomicky využívá potenciál těchto míst, který by jinak zůstal nevyužitý. Územní celky s kvalitními a unikátními přírodními a kulturně-historickými lokacemi se stávají lákadlem pro cestovatele, a v důsledku toho je zde budována infrastruktura a vybavenost, které slouží nejen turistům, ale také místním obyvatelům. Rozvoj cestovního ruchu v těchto oblastech vytváří investiční a podnikatelské příležitosti, což může vést ke vzniku nových pracovních míst. Dále cestovní ruch přispívá k příjmům místních rozpočtů prostřednictvím různých poplatků (například lázeňský poplatek, poplatek za parkování a jiné) a také k příjmům místních podnikatelů z prodeje zboží a poskytování služeb. Celkově lze říci, že cestovní ruch v těchto oblastech hraje klíčovou roli v jejich ekonomickém, sociálním a kulturním rozvoji (Palatková, 2011; Beránek, 2013; UNWTO, 2023).

1.2 Měření cestovního ruchu

V mnoha zemích světa hraje v rámci ekonomiky cestovní ruch důležitou roli. Ve spoustě států Evropské unie byl turismus významnou hnací silou národního hospodářství a trhu práce v obdobích hospodářského poklesu v posledních desetiletích. V posledních letech však pandemie onemocnění COVID-19 zasáhla odvětví cestovního ruchu obzvláště silně. Většina evropských zemí má sice zavedený systém statistik, které sledují poptávku po cestovním ruchu z hlediska domácích a výjezdních cest, turistického ubytování a výdajů turistů, avšak tyto statistiky neměří celkový přínos turismu pro ekonomiku. Za tímto účelem Světová organizace cestovního ruchu, Statistická divize OSN, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Eurostat vyvinuly systém satelitních účtů turismu. Používá stejné pojmy, definice a klasifikace jako národní účty a je mezinárodně uznávaným rámcem pro měření turistické aktivity a významu cestovního ruchu pro národní nebo regionální ekonomiky. Zatímco tradiční statistiky turismu se zaměřují zejména na tzv. toky (počet návštěvníků, počet přenocování atd.), satelitní účet cestovního ruchu nám může říci, jakou měrou turismus přispívá k ekonomice a kolik pracovních míst vytváří (Evropská unie, 2023).

Od počátku roku 2000 zahájila Evropská komise řadu iniciativ na podporu členských států při sestavování TSA, počínaje třemi koly grantů v letech 2000-2006 a dvouletým projektem pro více zemí v letech 2008-2009. V návaznosti na mezinárodní semináře, na nichž se sešli odborníci a uživatelé TSA a, které byly uspořádány v letech 2017 a 2018, zahájil Eurostat v rámci Evropského programu odborné přípravy v oblasti statistiky kurz o TSA, který se konal v letech 2019, 2021 a 2022 (další kurz byl plánován na listopad 2023). A konečně, od roku 2010 evropské země každé tři roky dobrovolně předkládají Eurostatu dostupné údaje o TSA (2010, 2013, 2016, 2019 a 2022) (Evropská unie, 2023).

Poslední satelitní účet cestovního ruchu z roku 2022 představuje analýzu údajů shromážděných v roce 2022 a navazuje na vydání satelitních účtů cestovního ruchu v Evropě z roku 2019. V této fázi vývoje nejsou národní metodiky dostatečně harmonizovány, aby bylo možné údaje mezi jednotlivými zeměmi plně srovnávat. I když výsledky zcela nesplňují vysoké standardy kvality oficiálních statistik, poskytují užitečné poznatky o současném stavu provádění TSA a o odhadech ekonomického rozměru cestovního ruchu na úrovni Evropské unie a jednotlivých států (Evropská unie, 2023).

1.3 Rizika v cestovním ruchu

Riziko je dle Rausanda a Haugena (2020) definováno jako souběh tří základních na sebe navazujících a spolu souvisejících otázek Co se může stát, S jakou pravděpodobností se to může stát a Jaké to má dopady. Převáděno tedy na souvislosti cestovního ruchu to znamená, Jaká situace cestovní ruch může ovlivnit, Jak je pravděpodobné, že taková situace nastane a Jak moc ta situace cestovní ruch ovlivní.

Například Snežana Štetić (2016) uvádí ve svém článku čtyři nejběžnější rizika, která se mohou vyskytovat v rámci cestovního ruchu. Jako první uvádí rizika plynoucí z cestovního ruchu přímo a z komerčních zdrojů, tedy nerespektování smluv, podvody, špatná úroveň hygieny, dále pak rizika plynoucí z lidského a institučního prostředí, jako jsou konflikty, války, terorismus a kriminalita. Předposlední uvádí rizika plynoucí od návštěvníků individuálně (osobně), tedy špatný zdravotní stav návštěvníka a vyvolávání konfliktů, a jako poslední jsou uvedeny rizika plynoucí fyzicky z prostředí, což mohou být přírodní, klimatická nebo epidemická ohrožení.

Práce se však dále bude zabývat čistě hrozbou terorismu, tedy rizikem plynoucím z lidského a institučního prostředí.

2 TERORISMUS

Definice terorismu jsou obvykle složité a kontroverzní a vzhledem k tomu, že se s terorismem spojuje jistá krutost a násilí, získal tento termín v běžném užívání silné stigma. Poprvé se termín objevil v 18. století jako označení teroru, který během Francouzské revoluce používali revolucionáři proti svým odpůrcům. Jakobínská strana Maximiliana Robespiera prováděla hrůzovládu zahrnující masové popravy gilotinou. Ačkoli terorismus v tomto užití znamená násilný čin státu proti jeho domácím nepřítelům, od 20. století se tento termín nejčastěji používá pro násilí zaměřené přímo či nepřímo na vlády ve snaze ovlivnit politiku nebo svrhnout stávající režim. Terorismus není v právních rádech některých zemí stále řádně definován. Zákony, které existují, však mají obecně některé společné prvky. Terorismus zahrnuje použití násilí nebo hrozbu násilím a snaží se vyvolat strach nejen u přímých obětí, ale i u širokého publika. Míra, do jaké se terorismus opírá o strach, jej odlišuje od konvenční i partyzánské války. Ačkoli konvenční vojenské síly vždy vedou psychologickou válku proti nepříteli, jejich hlavním prostředkem vítězství je síla zbraní. Podobně i partyzánské síly, které často spoléhají na teroristické činy a jiné formy propagandy, usilují o vojenské vítězství a občas uspějí jako např. Vietkong ve Vietnamu. Samotný terorismus je tedy promyšlené použití násilí k vyvolání strachu, a tím k dosažení politických cílů, když přímé vojenské vítězství není možné. To vedlo k označení partyzánské války jako zbraně slabých a terorismu jako zbraně nejslabších (Jenkins, 2024).

Aby teroristé přilákali a udrželi si publicitu potřebnou k vyvolání všeobecného strachu, musí se pouštět do stále dramatičtějších, násilnějších a významnějších útoků. Mezi ně patří například braní rukojmí, masové střelby, nástražné výbušné systémy nebo sebevražedné atentáty. Ačkoli jsou oběti, a hlavně místa teroristických útoků zdánlivě náhodná, jsou naopak často pečlivě vybírány pro svou sociální hodnotu. Školy, nákupní centra, autobusová a vlaková nádraží, restaurace a noční kluby se stávají terčem útoků jednak proto, že přitahují velké davy lidí, ale také proto, že se jedná o místa, která civilní obyvatelé dobře znají a v nichž se většinou cítí dobře. Cílem terorismu je obecně zničit pocit bezpečí veřejnosti na místech, která jsou jí nejnámější. Mezi hlavní cíle někdy patří také budovy nebo jiná místa, která jsou důležitými ekonomickými nebo politickými symboly, jako jsou velvyslanectví nebo vojenská zařízení. Teroristé doufají, že pocit strachu, který tyto činy vyvolávají, přiměje obyvatelstvo k tlaku na politické představitele, aby dosáhli určitého politického cíle (Jenkins, 2024).

Některé definice považují všechny teroristické činy bez ohledu na jejich politickou motivaci za prostou trestnou činnost. Např. americký Federální úřad pro vyšetřování definuje mezinárodní i domácí terorismus jako jednání zahrnující násilné, kriminální činy. Prvek kriminality je však problematický, protože nerozlišuje mezi různými politickými a právními systémy, a nemůže tak zohlednit případy, kdy mohou být násilné útoky proti vládě legitimní. Příkladem může být hnutí odporu proti nacistické okupaci Francie za druhé světové války. Od 20. století vedla ideologie a politický oportunismus řadu zemí k mezinárodnímu terorismu, často pod záminkou podpory národně osvobozeneckých hnutí. Rozdíl mezi terorismem a jinými formami politického násilí se stíral - zejména proto, že mnohé partyzánské skupiny často používaly teroristickou taktiku. Tyto problémy vedly k přijetí definice terorismu založené nikoli na kriminalitě, ale na skutečnosti, že oběťmi teroristického násilí jsou nejčastěji civilisté. I tato definice je však flexibilní a příležitostně byla rozšířena o různé další faktory, jako například že teroristické činy jsou tajné nebo skryté a že mají vyvolat ohromující pocit strachu (Jenkins, 2024).

V Česku je terorismus definován v Terminologickém slovníku pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016) jako „*Organizované použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezáúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím mají být splněny politické, náboženské nebo ideologické požadavky jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním měřítku.*“

Teroristické hrozby lze podle Centra proti hybridním hrozbám Ministerstva vnitra (2023) rozdělit do několika různých skupin dle různých hledisek. Prvním je hledisko původce hrozby, kdy do tohoto rozdělení patří hrozby jako je např. islámský radikalismus, politický extremismus a ostatní teroristické skupiny, teroristé jednající samostatně (osamělí vlci) a zahraniční bojovníci. Dalším hlediskem je cíl útoku, kdy k tomuto hledisku jsou vztaženy hrozby jako jsou útok na kritickou infrastrukturu, útok na měkké cíle a ohrožení českých občanů nebo objektů v zahraničí. Posledním hlediskem je pak nástroj terorismu, kdy podle tohoto hlediska jde o hrozby zneužití zbraní hromadného ničení, konvenčních zbraní, výbušnin a položek dvojího užití a financování terorismu a další podpůrné aktivity.

2.1 Teroristické organizace

Na světě existují stovky teroristických organizací. V rámci statistiky Globálního teroristického indexu (Institute for Economics and Peace, 2023) byly uvedeny čtyři

teroristické skupiny, které byly v roce 2022 zodpovědné za nejvíce mrtvých, byly to Islámský stát, Al-Shabaab, Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen a Balúčistánská osvobozenecská armáda. Tyto čtyři skupiny mají na svědomí 3129 obětí terorismu, což představuje 47 % všech obětí terorismu na celém světě. Dalších 2431 úmrtí, to je 36 %, nebylo připsáno žádné organizaci. Tři z těchto čtyř skupin byly nejsmrtonosnějšími skupinami i v loňském roce, přičemž Balúčistánská osvobozenecská armáda letos nahradila Taliban. Pro zajímavost v roce 2012, těsně před velkým celosvětovým nárůstem teroristické činnosti, měly tyto čtyři skupiny na svědomí necelých sedm procent všech úmrtí v důsledku terorismu, což poukazuje na velké globální změny v oblasti terorismu v posledním desetiletí. Tyto skupiny budou popsány podrobněji v podkapitolách níže.

2.1.1 Islámský stát

Islámský stát, včetně přidružených skupin, byl nejvražednější teroristickou skupinou roku 2022. Počet úmrtí, která jsou mu připisována, zůstává od roku 2019 zhruba stejný, přibližně 2000 mrtvých ročně, ačkoli v roce 2022 bylo zaznamenáno zlepšení o 16 % (Institute for Economics and Peace, 2023).

Islámský stát je sunnitská extremistická skupina, která se zformovala jako pobočka Al-Káidy v Iráku a Sýrii v roce 1999. Po americké invazi do Iráku v roce 2003 se Islámský stát podílel na iráckém povstání. V roce 2014 se skupina prohlásila za celosvětový chalífát. Islámský stát se především hlásí ke globální džihádické ideologii, vyznává protizápadní výklad islámu a podporuje násilí proti těm, kteří se neshodují s jejich ideologií, včetně jiných forem islámu. Původním cílem Islámského státu bylo vytvořit salafisticky orientovaný islámský stát zahrnující Irák, Sýrii a další oblasti Levanty. Tento záměr se rozšířil do dalších částí světa prostřednictvím přidružených skupin, které propagovaly jejich ideologii. Islámský stát a její přidružené organizace využívaly napětí mezi sunnitskými a šíitskými muslimy v Iráku a Sýrii a využívaly znevýhodnění sunnitů k ovládnutí a upevnění své kontroly nad oblastmi Iráku a Sýrie. Organizace přijala podobnou taktiku i v oblasti Sahelu a využila politické nestability a místních stížností jako prostředku k náboru stoupenců. Prostřednictvím svých poboček se však stále více zaměřuje na povstání mimo Levantu, zejména v oblasti Sahelu v subsaharské Africe. Nedávná propaganda šířená Islámským státem vyzývala své příznivce, aby migrovali do Afriky, jako do země džihádu, a vybudovali si tam novou operační základnu. Je to poprvé od vrcholu činnosti skupiny v letech 2014-2015, kdy Islámský stát vyzval k "hidžře" neboli migraci, což zdůrazňuje, že africký kontinent je nyní v centru současné strategie organizace (Institute for Economics and Peace, 2023).

Co se formy útoků týká, sebevražedné bombové útoky byly i v roce 2022 nejsmrtelnějším typem útoku, ačkoli tento typ útoku byl prováděn méně často. Počet tohoto typu útoků se však v roce 2022 snížil o polovinu, kdy bylo zaznamenáno 13 útoků a 141 mrtvých, zatímco v předchozím roce to bylo 22 útoků a 287 mrtvých. Jedná se o nejnižší počet sebevražedných atentátů připisovaných Islámskému státu od roku 2014. Oblíbenou taktikou organizace zůstaly již čtvrtý rok po sobě ozbrojené útoky, následované útoky s použitím výbušnin. V roce 2022 si 398 ozbrojených útoků vyžádalo 1 098 mrtvých, zatímco v předchozím roce to bylo 520 útoků a 1 385 mrtvých. Počet úmrtí v důsledku těchto útoků se snížil o 22 %. Útoky výbušninou se v roce 2022 staly smrtelnějšími, počet úmrtí v důsledku výbušnin vzrostl na 721 ve srovnání s 678 úmrtími v roce 2021. Počet útoků výbušninami se snížil z 264 v roce 2021 na 203 v roce 2022, avšak míra smrtelnosti se zvýšila z 2,6 v roce 2021 na 3,6 v roce 2022. Nejčastějším cílem útoků je i nadále armáda, která v roce 2022 představovala 43 % všech útoků. Nejvíce obětí však zaznamenali civilisté – v roce 2022 jich zemřelo 690 (Institute for Economics and Peace, 2023).

2.1.2 Al-Shabaab

Salafistická militantní skupina Al-Shabaab, která působí ve východní Africe, se poprvé objevila v bitvě o hlavní město Somálska v létě roku 2006. Jako pobočka al-Káidy se sídlem v Somálsku a Keni usiluje hnutí Al-Shabaab o islamistické státní zřízení v Somálsku a v roce 2019 mělo podle odhadů 7 až 9 tisíc bojovníků. Al-Shabaab získal celosvětovou pozornost po několika smrtících útocích soustředěných v okolí hlavního města Mogadišu a také po útocích v sousedních zemích Keni, Etiopii a Ugandě v roce 2000. Mírové síly Africké unie bojují proti hnutí Al-Shabaab od roku 2007 za podpory USA a Organizace spojených národů. V roce 2017 byla v Somálsku nasazena první vlna amerických vojáků a leteckých úderů v rámci boje proti tomuto hnutí (Institute for Economics and Peace, 2023).

Al-Shabaab využívá jako hlavní způsoby útoku bombové útoky a ozbrojené přepady. Téměř 63 % úmrtí v důsledku terorismu připisovaných hnutí Al-Shabaab v roce 2022 bylo výsledkem bombových útoků, zatímco ozbrojené přepady představovaly 32 % úmrtí. Největší podíl útoků hnutí Al-Shabaab byl zaměřen na armádu, po níž následovali civilisté. Celkově se počet civilních obětí mezi lety 2021 a 2022 zvýšil o čtvrtinu, což je první nárůst počtu těchto obětí za poslední tři roky (Institute for Economics and Peace, 2023).

2.1.3 Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen

Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen vznikla v roce 2017 v oblasti Sahelu v subsaharské Africe jako koalice salafisticko-džihádistických povstaleckých skupin. Od svého vzniku se Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen rozšířila po celé západní Africe a páchá násilné činy proti civilistům, místním bezpečnostním silám a protiteroristickým operacím, včetně mezinárodních ozbrojených sil a mírových sil OSN. Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen tvrdí, že jejím cílem je podněcovat muslimy k odporu proti útlaku, vyhnat okupační mocnosti z oblasti Sahelu a zavést islámskou vládu. Vůdci Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen prohlásili, že jejími nepřáteli jsou Francie a další země, které Francii pomáhají. Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen úspěšně využívá k podpoře náboru místních obyvatel jejich nespokojenost s vládami, jakož i hospodářských a sociálních podmínek, zejména v severním a středním Mali. Protiteroristické úsilí proti organizaci zahrnovalo dnes již neuskutečněnou francouzskou operaci Barkhane, která vznikla v roce 2014 s cílem vyhnat povstalecké skupiny z pěti zemí, a to Burkiny Faso, Čadu, Mali, Mauritánie a Nigeru. Vzhledem k tomu, že se francouzské jednotky v roce 2022 z regionu stáhly kvůli neschopnosti spolupracovat s malijskou vládou, která nadále vyjednávala s teroristickými skupinami, bude Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen pravděpodobně pokračovat ve svém násilném tažení napříč Sahelem (Institute for Economics and Peace, 2023).

Ozbrojené útoky byly nejsmrtonosnější formou útoku skupiny Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen. Představovaly 81 % všech úmrtí této skupiny, přičemž v roce 2022 tvořily pouze polovinu útoků. Míra úmrtnosti v důsledku výbušných útoků se poprvé za čtyři roky zvýšila, a to z jednoho úmrtí na útok v roce 2021 na téměř dvě v roce 2022. Počet útoků mírně vzrostl z 21 na 27 v roce 2022, zatímco počet úmrtí v důsledku výbušných útoků se zdvojnásobil a vyústil v 51 úmrtí oproti 22 úmrtím v předchozím roce. Obvyklými cíli skupiny Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen jsou vojáci, kteří v roce 2022 představovali více než polovinu obětí. Následovali civilisté, kteří v roce 2022 představovali 38 % úmrtí skupiny. Oproti roku 2021 se však počet úmrtí civilistů rovněž snížil, a to o 38 %. Organizace se letos mnohem méně zaměřovala na policii a věznice, přičemž počet obětí z této skupiny klesl ze 72 v roce 2021 na pouhých 7 v roce 2022 (Institute for Economics and Peace, 2023).

2.1.4 Balúčistánská osvobozenecká armáda

Balúčistánská osvobozenecká armáda je etnonacionalistická organizace, která se staví proti pákistánské vládě a v konečném důsledku usiluje o získání větší regionální autonomie provincie Balúčistán na jihozápadě Pákistánu, která sousedí s Afghánistánem a Íránem. Skupina vznikla v roce 2000 v reakci na rostoucí nespokojenost v Balúčistánu kvůli údajnému zneužívání přírodních zdrojů regionu ze strany vlády a diskriminaci Balúčů. Od roku 2004 používá Balúčistánská osvobozenecká armáda proti Pákistánu násilné taktiky, včetně ozbrojených a výbušných útoků, aby dosáhla sebeurčení pro balúčský lid a oddělení Balúčistánu od Pákistánu. Pákistán, vláda Spojeného království a Spojených států označily skupinu za teroristickou organizaci. Balúčistánská osvobozenecká armáda se ve velké míře zaměřuje na bezpečnostní síly a civilisty, především v etnických balúčských oblastech Pákistánu (Institute for Economics and Peace, 2023).

Oblíbenou taktikou Balúčistánské osvobozenecké armády jsou útoky výbušninou, které v roce 2022 tvořily polovinu všech útoků skupiny, následované granátovými útoky (33 %). V roce 2022 došlo ke 14 útokům výbušninou, při nichž zahynulo 212 osob, přičemž míra úmrtnosti činila 15 mrtvých na jeden útok. Pro srovnání, v předchozím roce to bylo devět útoků. Počet úmrtí v důsledku těchto útoků byl v roce 2022 více než 15krát vyšší než v roce 2021, což je dosud nejvyšší počet. V letošním roce došlo k nejvyššímu počtu útoků proti civilistům ze strany této skupiny od roku 2010, přičemž vojenské útoky a úmrtí byly rovněž rekordní (Institute for Economics and Peace, 2023).

2.2 Osamělí vlci

Terorismus osamělých vlků (anglicky Lone Wolves Terrorism) se projevuje teroristickými útoky jednotlivců, kteří se násilně radikalizovali s cílem dosáhnout určitých cílů nebo šířit určitou ideologii. Charakteristickým prvkem tohoto druhu terorismu je absence vnějšího řízení a koordinace, což znamená, že jedinci působí nezávisle na teroristických organizacích. I když se mohou identifikovat a sdílet sympatie s extremistickými hnutími nebo teroristickými organizacemi, sami o sobě nejsou jejich formálními členy. Někteří mohou navázat i komunikaci s členy těchto organizací, ale tato komunikace často souvisí s jejich vlastním procesem násilné radikalizace, ne s konkrétním plánem útoku (Bates, 2012; Feldman, 2013; Wiskind, 2016).

Terorismus osamělých vlků se vyznačuje absencí specifické ideologie a spíše se jedná o metodu, která byla v minulosti využívána různými skupinami, včetně anarchistů,

pravicových extremistů nebo aktivistů bojujících za různé sociální a environmentální cíle či práva zvířat. Tento druh terorismu je vnímán jako skrytá hrozba, obtížně identifikovatelná pro policejní a bezpečnostní informační služby, a taktéž obtížnější k obraně. Osamělí vlci se totiž vyznačují tím, že o svých násilných záměrech nekomunikují, což ztěžuje předvídání, kde, kdy a jak by mohli zaútočit, a kde by se po útoku mohli skrýt, čímž dále komplikují jejich možné dopadení (Bakker a Graaf, 2010; Feldman, 2013).

Tato složitost osamělých vlků je podtržena zjištěními Nesser a Stenersenové (2014) ve studii "The Modus Operandi of Jihadi Terrorists in Europe". Analýza islamistických teroristických útoků v Evropě v období 1994–2013 ukazuje, že v případě útoku provedeného jednotlivcem, bez ohledu na to, zda se jedná o osamělého vlka či nikoli, dojde v 70 % případů k útoku bez odhalení ze strany bezpečnostních složek. Naopak skupinové útoky byly bez odhalení provedeny pouze v 19 % případů. Pokud jde o charakteristiku osamělých vlků, často se jedná o občany států, kde provádějí teroristické útoky, a tak nemusí cestovat z regionů spojených s vysokým bezpečnostním rizikem terorismu. Navíc si mohou legálně opatřit zbraně nebo materiál pro výrobu improvizovaných bomb bez vzbuzení podezření (Wiskind, 2016).

Bakker a Graaf (2010) zdůrazňují několik společných rysů osamělých vlků. Tito jedinci často začínají svou cestu v různých extremistických hnutích nebo radikalizovaných skupinách, ale v důsledku vnitřních rozporů tyto skupiny opouštějí. Příčinou tohoto odchodu bývá extrémnost jejich plánů a myšlenek, která přesahuje hranice akceptovatelnosti dokonce i pro ostatní členy těchto hnutí. Osamělí vlci se sice snaží skrývat své násilné plány, ale současně aktivně šíří své násilné myšlenky a manifesty mezi okolním světem. Tímto způsobem se snaží ovlivnit veřejné mínění a přetvořit společenské postoje ve prospěch jejich ideologie. Třetím společným rysem osamělých vlků je, že ačkoliv většinou netrpí identifikovatelnou patologickou psychickou nemocí, mají vyšší prevalenci psychických poruch ve srovnání se zbytkem populace. Těmto jedincům bývá často společensky inteligence omezena, a mívají sklony k sociálnímu vyloučení. Tato kombinace faktorů může přispět k jejich odtržení od společnosti a vytvoření izolovaného prostředí, které podporuje radikalizaci a extremistické chování (Bakker a Graaf, 2010; Bates, 2012; Feldman, 2013).

Pro příklad, Anders Breivik je často prezentován jako archetypální představitel osamělých vlků. 22. června 2011, v den výročí zvolení nového vládce Jeruzaléma po dobytí křižáckými vojsky v rámci první křížové výpravy, provedl bombový útok před úřadem norského premiéra v Oslu. Téhož dne zaútočil střelnými zbraněmi na členy mládežnické organizace Norské strany práce na ostrově Utøya, během něhož zabil 77 lidí a dalších 242 zranil. Breivik

využil tohoto násilného aktu k získání maximální mediální pozornosti. Krátce před útokem totiž vydal svůj manifest nazvaný „2083: Evropská deklarace nezávislosti“. V manifestu ospravedlňuje své jednání argumentem, že chrání Evropu před údajnou muslimskou okupací. Dále šíří svou násilnou ideologii, apeluje na evropské patrioty a zakládá manifest na závěru, ve kterém označuje terorismus osamělého vlka za nejméně komplikovaný a efektivní způsob boje proti domnělému nepříteli. Dalším takovým příkladovým teroristou – osamělým vlkem – může být Theodore Kaczynski, známý též jako "Unabomber". Tento útočník propagoval ideologii odporu vůči moderním technologiím a návratu k primitivnějším formám technologie. Mezi lety 1978 až 1995 rozeslal poštou 16 bomb adresovaných různým univerzitám a leteckým dopravcům, přičemž tyto bomby způsobily smrt třem osobám a zranění 23 osobám. Kaczynski žil v izolaci v hluboké divočině státu Montana a aktivně se vyhýbal přímému kontaktu s okolním světem. Stejně jako Breivik napsal Kaczynski svůj vlastní manifest a posílal dopisy do místních novin (Bakker a Graaf, 2010; Bates, 2012; Feldman, 2013).

Dosavadní přístupy k výzkumu fenoménu osamělých vlků zohledňují různé aspekty jejich chování. Někteří z těchto jedinců spáchají jednorázový a často sebevražedný útok, zatímco jiní se snaží působit dlouhodobě a provádějí opakované a promyšlené dílčí útoky, nebo jiné „záškodnické“ akce. Výzkumníci se také zaměřují na přístupy k rizikům, přičemž někteří osamělí vlci aktivně vyhledávají ohrožení, zatímco jiní jednají tak, aby se rizikům co nejvíce vyhnuli. Další perspektivy výzkumu se soustředí na psychologický profil osamělých vlků, zkoumají přítomnost psychických poruch a snaží se popsat osobnost těchto útočníků. Typy osamělých vlků mohou být rozděleny různě, například podle morálního ospravedlňování jejich jednání, což zahrnuje náboženská přesvědčení, apely na společenské změny, politická přesvědčení, pohnutky pomsty nebo touhu po pozornosti. Další rozlišení může být prováděno například podle hlavní motivace, jako jsou ideologické, sociální, psychologické, finanční a další podobné faktory (Bates, 2016).

3 DOPAD TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ NA CESTOVNÍ RUCH

Teroristické útoky a jim podobné bezpečnostní incidenty představují pro cestovní ruch poměrně velké výzvy (Akamavi et al., 2023). Globální cestovní ruch je totiž, jak praxe ukazuje, snadným cílem a je pravidelně sužován teroristickými a bezpečnostními incidenty, které přitahují širokou pozornost (Paraskevas a Arendell, 2007), což vede k nárůstu povědomí o bezpečnostních hrozbách vůči turistům a cestujícím (Walters et al., 2019). Několik studií prokázalo citlivost cestovního ruchu i pouze na zprávy související s bezpečností a bezpečnostními opatřeními v místě a okolí destinací, jakožto důležité determinanty výběru destinace pro turisty (Boakye, 2012). Fourie et al. (2020) prokázal, že čím vyšší je vnímání destinace jako rizikového místa, tím větší je vliv terorismu a nejistoty na pokles přílivu turistů. Jiní vědci tvrdí, že teroristické útoky a nejistota přímo brzdí růst turismu. Například Walters et al. (2019) uvádí, že v případě útoku, klesá obsazenost hotelů, počet hostů v restauracích, počet cestujících v dopravě a velikost tržeb. Kromě toho mají bezpečnostní hrozby negativní vliv i na vnímání pohodlí, bezpečnosti a chťíc po trávení volného času potenciálních turistů v cílové zemi (Li, Yang et al., 2021).

Negativní účinky nejsou omezeny pouze na dobu útoku a po něm, ale mají i dlouhodobé účinky po incidentech (Cavlek, 2002). Kromě toho má vnímání bezpečnostních hrozeb ze strany návštěvníků přenesený efekt na sousední země, které nejsou konfliktem nebo krizí přímo zasaženy (Lepp a Gibson, 2003). Několik vědců naopak naznačuje, že terorismus nemusí vždy cestovnímu ruchu pouze škodit (Morakabati a Beavis, 2017). Například Saha a Yap (2014) odhalili, že jelikož jsou lidé od přírody zvědaví, poptávka po cestovním ruchu má tendenci se po útocích v zemích s nízkým nebo středním rizikem do určité míry zvyšovat. Globální terorismus tedy vytvořil nový směr cestovního ruchu na tzv. „temné straně“ spektra cestovního ruchu, označovaný jako temný cestovní ruch (P. R. Stone, 2012).

Geopolitická rizika (válečný konflikt, jaderné hrozby, politické krize atp.), mohou také přispívat k poklesu příjezdů turistů (Demir et al., 2019). Například turecká invaze na Kypr a válka v Sýrii a Iráku ukazují, jak silně může takové geopolitické napětí ovlivnit poptávku po cestovním ruchu a jeho regionální ekonomiku (Farmaki, 2017). Navíc vyvíjející se geopolitické tlaky, kterým čelí Čína a Tchaj-wan, mohou také ohrozit výkonnost turismu (Gillen a Mostafanezhad, 2019). Balli et al. (2019) navíc uvádí, že zatímco geopolitické rizikové faktory negativně ovlivnily poptávku po cestovním ruchu v některých zemích, jiné země zůstávají neovlivněny. Kromě toho, značné geopolitické napětí, politické nepokoje,

převraty, povstání a probíhající teroristické útoky v regionu představují vyvíjející se reálné bezpečnostní hrozby pro výkonnost turismu v Africe (Benedikter a Ouedraogo, 2019).

Dopad geopolitických rizik na ekonomiku cestovního ruchu však stále není dostatečně prozkoumán (Gozgor et al., 2022) a vyžaduje další zkoumání, zejména z globálního hlediska. Pieroni (2009) tvrdí, že navýšení vojenských výdajů může brzdit hospodářský růst tím, že omezuje vládní výdaje do ostatních odvětví a vytlačují tak investice směřující právě do cestovního ruchu. Vojenské výdaje však mohou mít i pozitivní vliv na hospodářský růst a zaměstnanost (Wijeweera a Webb, 2009). Nassani et al. (2017) poznamenal, že zvýšení vojenských výdajů a vývozu zbraní má pozitivní dopad na čisté příjmy z cestovního ruchu, a tím právě významně ovlivňuje růst cestovního ruchu. Kromě toho podobný názor vyslovil i Yildirim et al. (2005), který uvádí, že vojenské výdaje takto zvyšují hospodářský růst v zemích Blízkého východu. Vliv obranných kapacit na poptávku po cestovním ruchu a ekonomiku celkově však vědci zabývající se cestovním ruchem zatím nijak výrazně neprozkoumali.

Navíc i představitelé státních orgánů mohou hrát klíčovou roli při prevenci teroristických útoků a při obnově důvěry obyvatelstva a image destinace (Paraskevas a Arendell, 2007). Studie zjistily, že navýšení počtu aktivně hlídkujících policejních družstev v turistické destinaci může pomoci zlepšit vnímání atraktivity (Tyagi et al., 2016) a bezpečnosti destinace (Barker a Page, 2002).

Zvýšená přítomnost bezpečnostních složek v oblasti může také zlepšit to, jak jsou turisty vnímány místní policejní orgány, prevence kriminality a bezpečnost destinace (Akamavi et al., 2023). Několik studií však tvrdí, že příliš zjevná demonstrace bezpečnosti může mít i negativní účinek na samotné vnímání bezpečnosti destinace. Například studie Boakyeho (2012) v Ghaně zjistila, že výrazná přítomnost orgánů činných v trestním řízení vyvolává u velké části turistů pocit nejistoty a slouží jako neustálá připomínka potřeby zůstat při pobytu v destinaci ostražitý.

Terorismus a válečné konflikty jsou tedy hlavními bezpečnostními hrozbami, které mají, vyjma „temného cestovního ruchu“, negativní účinky na odvětví cestovního ruchu, což vede k významným ekonomickým ztrátám v něm (Öcal a Yildirim, 2010). Greenbaum et al. (2007) poznamenal, že teroristické incidenty snižují počet podniků a zaměstnanost v roce následujícím po roku útoku. Například Causevic a Lynch (2013) ukázali, že politické konflikty v Chorvatsku, Srbsku, Bosně a Hercegovině měly negativní vliv na ekonomické ukazatele a zaměstnanost. Bagchi a Paul (2018) však tvrdí, že nárůst teroristických aktivit

zvýšil vojenské výdaje, což přispělo k poklesu nezaměstnanosti mladých lidí v zemích Blízkého východu, severní Afriky, Afghánistánu a Pákistánu. Obecně lze tedy říci, že bezpečnostní hrozby, jako je terorismus a dále například i kriminalita, politická nejistota a vojenský konflikt, mohou mít negativní přímé, nepřímé a dlouhodobé vedlejší účinky na zaměstnanost a příjmy v rámci cestovního ruchu, jakožto i na rozsah cestovního ruchu jako takového (Akamavi et al., 2023).

4 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Cestovní ruch představuje důležitou ekonomickou aktivitu s pozitivním vlivem na hrubý domácí produkt, tvorbu pracovních míst a rozvoj lokálních komunit. Definován organizacemi jako je Světová organizace cestovního ruchu a Evropská unie, zahrnuje široké spektrum aktivit cestujících mimo jejich obvyklé prostředí z různých důvodů kromě práce. Důležitým aspektem cestovního ruchu je jeho ekonomický přínos, který se projevuje především prodejem služeb a zboží, generujících zisk pro podniky v tomto sektoru. Účast na cestovním ruchu je podmíněna sociálně-ekonomickým postavením jedinců, dostatkem volného času a finančními prostředky. Sektor cestovního ruchu poskytuje širokou škálu pracovních příležitostí a přispívá k rozvoji regionů.

Terorismus, zastoupený organizacemi jako jsou Islámský stát, Al-Shabaab, Jamaat Nusrat Al-Islam wal Muslimeen a Balúčistánská osvobozenecá armáda, představuje významnou hrozbu s negativním dopadem na cestovní ruch. Tyto skupiny jsou zodpovědné za mnoho útoků, mají vliv na vnímání bezpečnosti turistických destinací a ovlivňují poptávku po turistických službách.

Útoky a nejistota mají krátkodobý i dlouhodobý negativní dopad na cestovní ruch, ovlivňují obsazenost hotelů, návštěvnost restaurací a tržby. Státy a destinace se snaží zvyšovat bezpečnostní opatření, což může mít jak pozitivní, tak negativní dopad na vnímání destinace turisty. Kromě bezprostředního dopadu na turistický sektor mají teroristické útoky také dlouhodobější ekonomické důsledky, například snižují investice do cestovního ruchu a ovlivňují zaměstnanost v sektoru.

Geopolitická rizika mohou dále zesílit negativní vliv na sektor cestovního ruchu. Vojenské výdaje a geopolitické napětí mají různý vliv na ekonomiku a cestovní ruch, přičemž některé studie ukazují na možný pozitivní vliv vojenských výdajů na ekonomiku a cestovní ruch. Celkově tyto faktory představují významné riziko pro cestovní ruch, což vyžaduje efektivní řešení jak na úrovni destinací, tak na mezinárodní úrovni. Je zřejmé, že pro udržení a rozvoj cestovního ruchu je klíčové zajistit bezpečnost a stabilitu pro turisty a komunity hostitelských destinací.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘEHLED ANALYZOVANÝCH TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ

V rámci práce, na základě selekce útoků z Globální teroristické databáze, si autor zvolil několik zemí s významnými teroristickými útoky. Těmito státy jsou Španělsko, Francie, Turecko, Egypt, Německo a Velká Británie. Tyto země byly autorem zvoleny pro jejich vysokou návštěvnost a dostupnost informací o nich a zejména o jejich turismu.

Teroristické útoky jsou ve zvolených zemích zastoupeny v počtu za Španělsko dva útoky, za Francii dva útoky, pro Turecko osmnáct útoků, za Egypt patnáct útoků, Německo s jedním útokem a Velká Británie také s jedním teroristickým útokem. Útoky byly zvoleny na základě počtu usmrcených a zraněných osob. Na základě těchto parametrů byly tedy vytvořeny dva seznamy útoků a ty útoky které se v obou seznamech protkly byly vybrány pro zpracování. Tyto útoky budou v následujících podkapitolách podrobněji rozepsány.

5.1 Teroristický útok v Madridu dne 11. března 2004

Podle Raye (2024) šlo o koordinované téměř simultánní bombové útoky ve vlacích v Madridu. Od 7:37 vybuchlo ve čtyřech vlacích na nádraží Atocha v centru města a v jeho okolí deset bomb, které si vyžádaly 191 mrtvých a více než 1 800 zraněných. Útoky se odehrály pouhé tři dny před španělskými parlamentními volbami a měly závažné politické důsledky.

Španělská vláda a španělská média připsala bombové útoky baskické separatistické organizaci ETA, jejíž více než třicetiletá násilná kampaň si vyžádala životy nejméně 800 lidí. Následující den se v návalu smutku a vzdoru zúčastnilo demonstrací proti násilí a na podporu obětí přibližně 11 milionů Španělů, z toho jen v Madridu asi 2,3 milionu. Tento projev jednoty se však rychle rozpadl, když se policejní vyšetřování začalo zaměřovat na islamistickou skupinu al-Káida. Když 13. března probíhalo první zatýkání, vláda nadále obviňovala ETA (Ray, 2024).

V říjnu 2007 bylo 18 islámských fundamentalistů převážně severoafrického původu a tři španělští komplicové odsouzeni za bombové útoky (sedm dalších bylo zproštěno viny), které byly jedním z nejsmrtonosnějších útoků v Evropě po druhé světové válce (Ray, 2024).

5.2 Teroristické útoky v Barceloně a Cambrils dne 17. srpna 2017

17. srpna 2017 najel 22letý Maročan pronajatou dodávkou do chodců na jedné z nejznámějších barcelonských ulic Las Ramblas. Třináct lidí bylo zabito a desítky dalších

zraněny, čtrnáctá oběť zemřela o několik dní později v nemocnici. Po počátečním řádění muž dodávku opustil a zavraždil další osobu, které ukradl auto a z oblasti utekl (Euronews, 2022).

Jen o několik hodin později provedlo pět dalších členů buňky islámského státu druhý útok, a to ve 100 kilometřů vzdáleném pobřežním městě Cambrils. Vozidlem srazili několik chodců a jednu ženu ubodali k smrti (Euronews, 2022).

Všech šest pachatelů bylo později zastřeleno policií, zatímco dva členové teroristické buňky předtím zemřeli při výbuchu své dílny v obci Alcanar. Další tři muži byli španělskými orgány zatčeni, odsouzeni a uvězněni za napomáhání teroristické buňce. Jeden ze tří podezřelých později při výslechu prozradil vyšetřovatelům, že skupina původně plánovala odpálit bomby na známějších místech v Barceloně, jako je bazilika Sagrada Familia a stadion Camp Nou (Euronews, 2022).

5.3 Teroristický útok v Paříži dne 13. listopadu 2015

Útoky v Paříži a okolí začaly ve 21:20, kdy byl zmařen pokus sebevražděného atentátníka proniknout na stadion Stade de France na severním předměstí Saint-Denis. Uvnitř stadionu byl mezi 80 tisíci lidmi i tehdejší francouzský prezident Francois Hollande. Všichni sledovali fotbalový zápas mezi francouzskou a německou reprezentací. Když bezpečnostní pracovníci u jednoho z hlavních vchodů objevili útočníkům pás s bombou, odpálil ji a zabil jednoho kolemjdoucího. Pás byl improvizovaným zařízením sestávajícím z vysoce nestabilní výbušné sloučeniny peroxidu acetonu a střepin, jako jsou hřebíky a kuličková ložiska; stejná zařízení použili i další útočníci v průběhu večera. Přestože výbuch byl slyšitelný i pro lidi uvnitř stadionu, hra na hřišti pokračovala (Ray, 2024).

Ve 21:25 zahájila skupina ozbrojených teroristů sérii útoků na oblíbené noční podniky v 10. a 11. pařížském obvodu. Jako první se stal terčem útoku oblíbený bar Le Carillon na ulici Alibert. Po střelbě z útočných pušek AK-47 na návštěvníky Le Carillon se ozbrojenci přesunuli přes ulici Bichat do kambodžské restaurace Le Petit Cambodge. Přestože tento útok trval jen několik minut, zemřelo při něm patnáct lidí a více než deset jich bylo zraněno. Ozbrojenci byli poté spatřeni, jak z místa činu odjíždějí v černém osobním autě (Ray, 2024).

O několik minut později, ve 21:30, zaútočil na Stade de France druhý sebevražděný atentátník, který se odpálil u jiného vchodu, ale nezpůsobil žádné oběti. Uvnitř pokračoval zápas, ale prezident Hollande byl ze stadionu evakuován, protože v té době již bylo zřejmé,

že probíhá teroristický útok. Teroristé s černým vozem přešli do 11. obvodu a ve 21:32 zahájili palbu na podniky podél ulice de la Fontaine au Roi. V italské restauraci La Casa Nostra, kavárně Bonne Bière a prádelně bylo zabito pět lidí a osm jich bylo zraněno. Střelci pak pokračovali ve svém smrtícím tažení a ve 21:36 se zaměřili na La Belle Équipe, oblíbenou restauraci na rue de Charonne. Terasa restaurace byla plná hostů a ozbrojenci stříleli do davu, přičemž zabili 19 lidí a dalších 9 těžce zranili. Na jihovýchodním konci bulváru Voltaire, jen několik bloků jihovýchodně od La Belle Équipe, se ve 21:40 odpálil sebevražedný atentátník před kavárnou Comptoir Voltaire a zranil jednu osobu (Ray, 2024).

Ve stejnou dobu a na opačném konci bulváru Voltaire probíhal nejsmrtonosnější útok večera v Bataclanu, historickém divadle a koncertním sále. Americká rocková kapela Eagles of Death Metal hrála pro vyprodaný sál s kapacitou 1 500 diváků, když dovnitř vtrhli tři útočníci a začali střílet do publika. Některým návštěvníkům koncertu se podařilo uniknout bočním vchodem, desítky lidí se uchýlily na střechu budovy, zatímco jiní se schovávali nebo předstírali smrt ve snaze vyhnout se pozornosti střelců. Svědci uvedli, že útočníci během masakru vykřikovali islámská hesla a obvinění adresovaná tehdejšímu prezidentu Hollandovi z vojenské intervence Francie v Sýrii. Ozbrojenci obsadili Bataclan na více než dvě hodiny, drželi rukojmí a nevybíravě zabíjeli, než do budovy ve 0:20 vpadly francouzské bezpečnostní složky. Dva z útočníků odpálili své sebevražedné pásy a pás třetího útočníka samovolně explodoval, když byl zasažen policejními kulkami. Při útoku byly vážně zraněny desítky lidí a nejméně 89 osob bylo zabito (Ray, 2024).

Jak se obléhání Bataclanu vyvíjelo, 80 tisíc fanoušků na Stade de France si stále více uvědomovalo hrůzy, které se odehrávaly mimo stadion. V dálce byly slyšet sirény a policejní vrtulníky a ve 21:53 se poblíž restaurace McDonald's kousek od stadionu odpálil třetí sebevražedný atentátník. Organizátoři zápasu a bezpečnostní pracovníci stadionu se rozhodli nechat zápas pokračovat, aby zabránili masové panice, a fanouškům bylo zabráněno v odchodu, dokud nebylo jasné, že je to bezpečné. Zápas skončil vítězstvím Francie 2:0 krátce před jedenáctou hodinou večerní a mnoho fanoušků, kteří neměli kam jít, se nahrnuli na hřiště. Nálada byla pochmurná a dav zůstal spořádaný, zatímco pracovníci stadionu vyhodnocovali situaci venku. Bylo po půl dvanácté, když fanoušci konečně mohli zamířit k východům. V chodbách pod stadionem dav začal zpívat francouzskou hymnu. Ve dnech následujících po útocích francouzský ministr sportu chválil zásahy zaměstnanců Stade de France, kteří zabránili tomu, co mohlo být daleko větší tragédií (Ray, 2024).

5.4 Teroristický útok v Nice dne 14. července 2016

14. července 2016 se na nábřeží ve francouzském Nice sešly tisíce lidí, aby oslavily Den Bastily – svátek nezávislosti země. Nálada se změnila z radosti v hrůzu, když uzavřenou ulicí plnou chodců projel bílý kamion. Nakonec zemřelo 86 lidí, včetně 10 dětí, a přes 400 osob bylo zraněno (History.com, 2020).

Zatímco na oblohu střílel ohňostroj pro 30 000 diváků, Mohamed Lahouaiej-Bouhlel, 31letý Tunisán, který svůj útok plánoval rok, několikrát projel kolem oslav v nákladním autě, které si pronajal pouhé tři dny předtím. Krátce po skončení přehlídky svůj plán uskutečnil. S kamionem přeskočil obrubník, kličkoval davem rychlostí 60 kilometrů v hodině a úmyslně najížděl do lidí. Ti, kteří ještě před chvílí slavili, se začali snažit dostat do bezpečí, utíkali do hotelů a na pláž (History.com, 2020).

Útočník, který byl dosud bezpečnostním službám zcela neznámý, prorazil více než kilometr promenády plné chodců, než ho zastavila policie. Byl ozbrojen pistolí, ale měl u sebe také několik replik útočných pušek, a dokonce i delaborovaný granát, aby vystupňoval svůj hrozivý vzhled. Z pistole střílel na policisty, kteří ho zastřelili (History.com, 2020).

Ve dnech následujících po útoku byly kovové zábrany uzavírající promenádu obestaveny pomníčky obětí. Premiér Manuel Valls vyhlásil třídní smutek a byly zrušeny všechny společenské události včetně pětidenního jazzového festivalu a koncertu Rihanny. Valls také vyzval dobrovolníky, aby pomohli zvýšit bezpečnost. Do akce se zapojilo 12 000 lidí. O dva dny později převzal odpovědnost za útok Islámský stát. Dne 22. července bylo v souvislosti s útokem obviněno pět útočnickových kompliců. V reakci na předchozí rok a z úcty k obětem byl následující ročník oslav Dne dobytí Bastily 2017 zrušen (History.com, 2020).

5.5 Teroristické útoky v Istanbulu dne 14. a 20. listopadu 2003

20. listopadu 2003 zahynulo nejméně 27 lidí a více než 400 bylo zraněno při výbuchu dvou velkých bomb v Istanbulu. Jeden výbuch poškodil britský konzulát a zabil nejméně 14 lidí. O několik okamžiků později další výbuch zničil istanbulské sídlo banky HSBC se sídlem v Londýně. Pět dní před těmito, tj. 14. listopadu, výbuchy došlo k výbuchu bomb ve dvou synagogách, kdy zahynulo 23 lidí (The Guardian, 2003).

The Guardian (2003) uvedl, že výbuch na britském konzulátu ve čtvrti Beyoglu byl dílem sebevražedného atentátníka. Podle kaplana konzulátu zemřel při útoku generální konzul Roger Short. Silná vnější zeď budovy pohltila většinu výbuchu a hlavní budova zůstala

relativně nepoškozená. Svědci sdělili, že asi deset vteřin před výbuchem viděli bílé nákladní auto, které se řítilo směrem ke konzulátu.

Dvanáctipatrová budova banky HSBC ve čtvrti Levent zřejmě utrpěla větší škody než konzulát. Hasiči se snažili zvládnout požár, který se v budově po výbuchu rozšířil. V okolních ulicích, kde byla těla mrtvých a zraněných poházena mezi troskami budovy a aut, panoval chaos (The Guardian, 2003).

Skupina, která si říká Islámská fronta velkých východních nájezdníků, sdělila turecké tiskové agentuře, že útok provedla ve jménu al-Káidy. Přihlásila se také k odpovědnosti za bombové útoky v synagoze, ale turecká policie uvedla, že nevěří, že by tato skupina mohla provést oba útoky (The Guardian, 2003).

Scotland Yard vyslal do Istanbulu 10 příslušníků protiteroristického oddělení, aby vedli vyšetřování výbuchu na konzulátu, protože se jedná o britské území. Asociace britských cestovních kanceláří uvedla, že ministerstvo zahraničí reagovali na útoky tím, že návštěvníkům Spojeného království doporučili, aby do Istanbulu nejedli, kromě těch nejnужnějších (The Guardian, 2003).

5.6 Teroristický útok v Istanbulu dne 27. července 2008

V tento den při výbuchu dvou bomb na rušné ulici ve čtvrti Gungoren v Istanbulu zahynulo nejméně 17 osob a více než 150 dalších bylo zraněných, jak uvádí Al Jazeera (2008). Bomby byly umístěny v odpadkovém koši a telefonní budce. První výbuch bomby z telefonní budky podle svědků nebyl příliš silný. Několik lidí se přišlo podívat, co se děje a v tu chvíli, asi o 10 minut později, došlo k druhému výbuchu bomby v odpadkovém koši, který byl silnější a zranil právě ty osoby, které nalákal první výbuch. Z více než 150 zraněných bylo 115 lidí ošetřováno v nemocnici, z toho sedm bylo ve vážném stavu.

Tehdejší představitelé, turecký premiér Recep Tayyip Erdogan a prezident Abdullah Gul, bombové útoky důrazně odsoudili. Při vyšetřování se pracovalo se dvěma alternativami, první variantou byla stínová teroristická organizace Deep state s vazbami na vyšší generály a politiky v zemi nebo organizace napojená na Al-Káidu. K útokům se žádná organizace ale nepřihlásila a z vyšetřování také nic směřodatného nevyplývalo. Nejpravděpodobnějším viníkem je tedy doposud Strana kurdských pracujících. Již v minulosti byla z řady útoků v Istanbulu obviněna tato organizace, která od roku 1984 bojovala za nezávislost nebo větší autonomii pro jihovýchodní region země s kurdskou většinou (Al Jazeera, 2008).

5.7 Teroristický útok v Reyhanli dne 11. května 2013

V roce 2013 bylo turecké město Reyhanli na hranicích se Sýrií zasaženo výbuchem dvou bomb, které si vyžádaly mnoho obětí. Identita útočnicka zůstala nejasná, ale turecký premiér Recep Erdogan z tohoto útoku obvinil syrský režim. Řekl také, že útok byl spojen s návštěvou opozičních poslanců v Sýrii. Podezření směřovala k teroristické skupině Acilciler, která měla údajně vazby na syrskou zpravodajskou službu. Erdogan také spojil události v Reyhanli s protesty v parku Gezi jako pokračování celé události. V pozdější fázi roku 2013 Arménská advokátní komora obvinila Turecko z odpovědnosti za útok. Na zasedání Stálé rady Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě turecký velvyslanec uvedl, že útok v Reyhanli provedla Al-Káida (Daloglu, 2014).

5.8 Teroristický útok v Surucu dne 20. července 2015

Bombový útok v tureckém městě Suruc, při kterém zemřelo nejméně 30 lidí. Tento útok se odehrál během setkání nejméně 300 mladých aktivistů z Federace socialistických mládežnických sdružení v kulturním středisku Amara, na kterém diskutovali o obnově sousedního syrského města Kobane. Podle úřadů bylo při výbuchu, který způsobil sebevražedný útočnick ze skupiny Islámský stát zřejmě ženského pohlaví, zraněno přibližně 100 osob. Město Kobane bylo svědkem těžkých bojů mezi bojovníky Islámského státu a kurdskými bojovníky. Začátkem roku 2015 jej Kurdové od Islámského státu znovu dobyli. Aktivisté se po setkání měli přemístit právě do Kobane, aby tam pomohli s obnovou zničeného města (BBC, 2015).

5.9 Teroristický útok v Káhiře dne 2. května 2012

Podle Husseina (2012) při útoku na demonstranty, kteří byli shromážděni před egyptským ministerstvem obrany, bylo zabito 11 protestujících a 49 osob bylo zraněno. Protestující občané tábořili na náměstí Tahrír celý týden, než se rozhodli pro improvizovaný pochod k ministerstvu obrany ve východní Káhiře, kde protestní stávka pokračovala. K prvnímu útoku na shromáždění došlo v noci na sobotu, kdy byl údajně zabit nejméně jeden člověk. Tento útok se sestával z hřebíkových bomb, střelby z pušek a automatických zbraní, přičemž přítomné vojenské jednotky nezasáhly. Mnozí z protestujících byli příznivci Hazema Abu Ismaila, ultrakonzervativního islamisty, který byl vyřazen z prezidentského klání, protože jeho matka měla dvojí egyptsko-americké občanství, což je v rozporu s volebními pravidly.

Oficiálně není původce útoku znám, avšak ze strany protestujících a opozičních stran padlo podezření na aktuální vládní stranu (Hussein, 2012).

5.10 Teroristický útok v oblasti Severního Sinaje dne 20. listopadu 2013

Při dalším z útoků, z nichž jsou obviňováni islámští bojovníci sympatizující se svrženým bývalým prezidentem Muhammadem Mursím, zasáhla sebevražedná bomba nastražená v autobuse na Sinajském poloostrově konvoj egyptských vojáků mimo službu a zabila 11 osob a 49 jich zranila. Konvoj převážel celkem čtyři autobusy vojáků, kteří si na silnici spojující hlavní město provincie el-Arish s městem Rafah na hranici s Gazou dopřávali přestávku v boji. Vojáci v konvoji patřili k 2. polní armádě, která vedla většinu bojů v Sinaji proti militantům. Do vedoucího autobusu narazilo auto naložené výbušninami a explodovalo. K odpovědnosti za útok se nikdo bezprostředně nepřihlásil, ale sebevražedné útoky autem jsou charakteristickou metodou militantních skupin napojených na al-Káidu (Hendawi, 2013).

5.11 Teroristické útoky v Karm al-Qawadis dne 24. října 2014

Při dvou útocích na pozice egyptské armády na Sinajském poloostrově zahynulo podle bezpečnostních představitelů a státních zpravodajských médií nejméně 34 osob, jak uvádí Kirkpatrick (2014). Při prvním útoku zahynulo nejméně 28 vojáků, což byl nejsmrtelejší útok na egyptskou armádu za mnoho let a největší porážka v patnáctiměsíčním boji proti islamistickým ozbrojencům na Sinaji, který začal svržením prezidenta Mohameda Mursího z Muslimského bratrstva armádou roku 2013. Nejméně 28 dalších osob bylo zraněno.

Prezident Abdel Fattah el-Sisi, který vedl vojenský převrat, svolal v reakci na útok mimořádné zasedání nejvyšších egyptských generálů. V některých částech Sinaje vyhlásil výjimečný stav, včetně zákazu vycházení (Kirkpatrick, 2014).

První, větší útok se odehrál kolem 14. hodiny poblíž města Sheikh Zuweid, centra islamistických bojůvek, kde si povstalci občas zřizují vlastní dočasná kontrolní stanoviště na dálnicích. Terčem útoku bylo přísně střežené armádní kontrolní stanoviště na křižovatce pouštních cest známé jako Karm al-Qawadis, kde armáda obvykle drží šest obrněných vozidel, dva tanky a stanový tábor, uvedli obyvatelé. Na rozdíl od většiny předchozích útoků byl tento proveden ve dvou fázích. Podle obyvatel a bezpečnostních představitelů bomba nastražená v autě nejprve zabila 18 vojáků. Když pak vojáci přispěchali na místo, ozbrojení muži ve vozidle i mimo něj zahájili palbu a zabili nejméně 10 dalších. Ozbrojenci použili

mimo jiné i granátometry. Druhý výbuch způsobila minometná střela, která zasáhla tank s výbušninami a municí (Kirkpatrick, 2014).

5.12 Teroristický útok v Káhiře dne 11. prosince 2016

Výbuch zabil během mše v káhirském kostele poblíž hlavní koptské křesťanské katedrály 29 lidí. Výbuch kolem 10:00 místního času rozmetl kostel svatého Petra a zranil dalších nejméně 46 lidí. Tento kostel se nachází vedle katedrály svatého Marka, která je sídlem egyptské pravoslavné křesťanské církve a sídlí v ní úřad jejího duchovního vůdce, papeže Tawadrose II. V neděli ráno se v katedrále svatého Petra konaly bohoslužby, zatímco katedrála svatého Marka byla v rekonstrukci. Prezident po útoku vyhlásil státní smutek a označil bombový útok za "teroristický čin", který nemá v Egyptě místo. K odpovědnosti se bezprostředně nikdo nepřihlásil (Al Jazeera, 2016).

5.13 Teroristické útoky v Tantě a Alexandrie dne 9. dubna 2017

Islámský stát se přihlásil ke dvěma bombovým výbuchům, které zasáhly koptské kostely v Egyptě a zabily celkem 50 lidí, zatímco příslušníci této nejpočetnější náboženské menšiny v zemi slavili Květnou neděli. První výbuch ve městě Tanta, které leží severně od Káhiry, zabil 29 lidí a 71 jich zranil, když se modlili v kostele Mar Girgis. O tři hodiny později zasáhl druhý výbuch egyptské přístavní město Alexandria, kde zabil 18 lidí a 35 zranil. Druhý výbuch zasáhl koptský pravoslavný kostel svaté Markéty. Koptský papež Tawadros II. byl v době výbuchu uvnitř kostela poté, co vedl věřící při modlitbách na Květnou neděli. Tři policisté byli zabiti, když se snažili zabránit sebevražednému atentátníkovi ve vstupu do katedrály, včetně jednoho, který sebevražedného atentátníka objal pouhých 100 metrů od katedrály a zabránil mu tak ve vstupu. Egyptský prezident Abdel Fattah el-Sisi v reakci na bombové útoky vyhlásil po schůzce se šéfy národní bezpečnosti tříměsíční výjimečný stav (Michaelson, 2017).

5.14 Teroristický útok v Berlíně dne 19. prosince 2016

Ve 20:14 místního času najel terorista nákladním automobilem do přeplněného vánočního trhu v centru německého hlavního města Berlína, jak uvádí web BBC (2016). Nákladní vůz projel tržištěm v délce 50 až 80 metrů. Svědci odhadují, že jeho rychlost byla asi 60 kilometrů za hodinu, protože rozmetl stánky na trhu a zanechal za sebou spoustu trosk a obětí. Zabil 12 lidí a dalších 48 zranil. Jako útočník byl identifikován Anis Amri. Tunisana zastřelila italská policie 23. prosince v Miláně po celoevropském pátrání. K útoku

se přihlásila organizace Islámský stát. Po prohlídce nákladního vozu, který byl registrován v Polsku, úřady objevily doklady o totožnosti patřící Amrimu. V kabině vozidla byly později nalezeny také Amriho otisky prstů. Předpokládalo se, že 24letý Amri byl zraněn při potyčce s polským řidičem, který byl nalezen zavražděný v kabině. Amri byl zabit poté, co vystřelil na italské policisty, kteří jeho vůz zastavili k rutinní kontrole. Údajně vytáhl z batohu zbraň, vykřikoval islámská hesla a zahájil palbu, přičemž zranil jednoho z policistů. Druhý policista pak palbu opětoval a zabil ho. Tuniské bezpečnostní složky následně zatkly Amriho synovce a další dva podezřelé. Tuniské ministerstvo vnitra uvedlo, že všichni tři zadrženi byli členy teroristické buňky.

Polský řidič nákladního vozu, 37letý Lukasz Urban, byl nalezen mrtvý na sedadle spolujezdce. Podle policie se zřejmě stal obětí únosu. Pistole, která byla zřejmě použita k jeho zabití, nebyla na místě nalezena (BBC, 2016).

5.15 Teroristický útok v Londýně dne 7. července 2005

Dne 7. července 2005 došlo k útoku ve Velké Británii, konkrétněji v hlavním městě Londýně, kdy čtyři sebevražední atentátníci zaútočili na dopravní infrastrukturu, kde zabili 52 lidí a přes 770 dalších osob zranili. Tři z těchto výbuchů se odehrály v londýnském metru okolo 8:50 hodin v blízkosti stanic Aldgate, Edgware Road a Russell Square. Čtvrté zařízení explodovalo v 9.47 hodin v autobusu, který byl odkloněn přes náměstí Tavistock Square, poblíž kterého se v té době nacházelo velitelství Britské dopravní policie. Budova velitelství dopravní policie se po útoku stala základnou pro shromáždění zraněných (British transport police, 2023).

Podle webu CNN (2021) je známo, že tři teroristé byli arabského původu a čtvrtý byl původu německého.

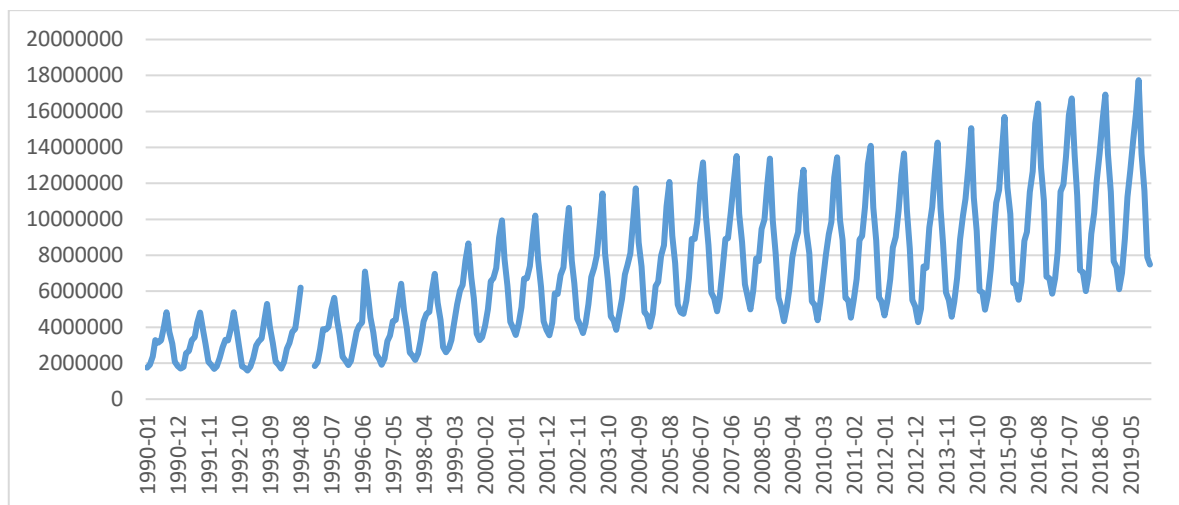
V průběhu následujících dní bylo v okolí Lutonské stanice v severním Londýně nalezeno několik dalších nástražných výbušných systémů instalovaných v zaparkovaných vozidlech. 21. července, tedy o dva týdny později, došlo k dalšímu pokusu o bombový útok opět čtyřmi kusy výbušných systémů, avšak, ke štěstí obyvatel a cestujících, nedošlo k detonaci ani jednoho z nich (CNN, 2021).

6 TURISMUS VE VYBRANÝCH ZEMÍCH

Na základě zajištěných útoků ve státech jejich provedení, bylo pro účely práce nutné zajistit z různých statistických zdrojů data vztahující se k turismu. Pro posuzování turismu a vlivu terorismu na něj byl zvolen parametr příjezdu nerezidentních turistů do státu, v období do roku 2019, kdy došlo již ke zkrácení z důvodu pandemie onemocnění COVID-19.

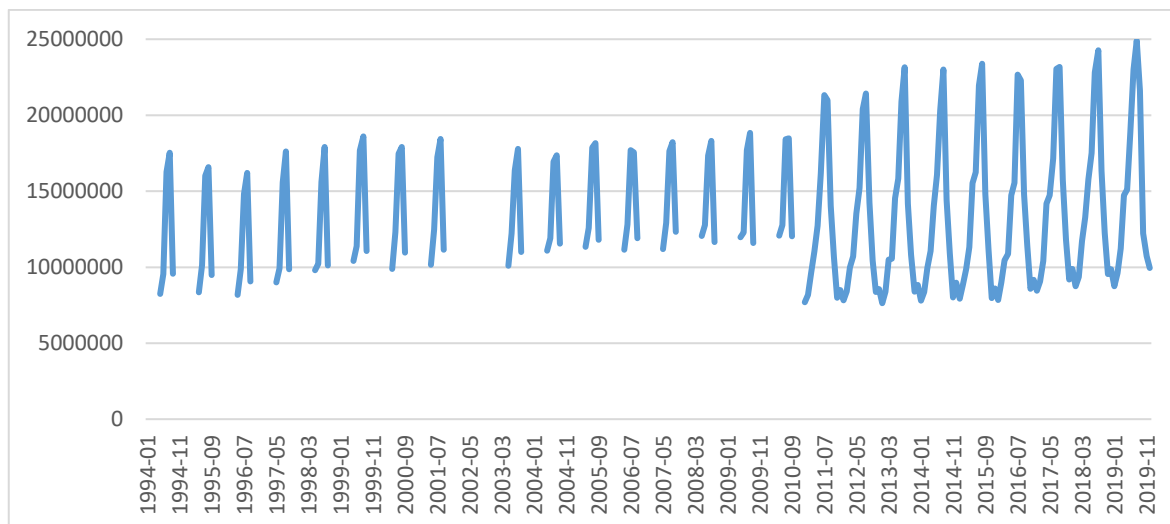
Většina dat byla získána od společnosti Eurostat, která je shromažďuje pomocí tzv. CROS, tedy Collaboration in Research and Methodology for Official Statistics (česky Kolaborace ve výzkumu a metodologii pro oficiální statistiky), která si dává za cíl výměnu informací a spolupráci k vylepšení rozvoje a produkce evropských statistik. Konkrétní data turismu jsou Eurostatu dodávána jednotlivými členskými státy, resp. jejich statistickými organizacemi nebo institucemi (Eurostat, 2024).

Pro Španělsko byla zajištěna téměř kompletní časová řada, kterou lze vidět níže v Obrázku 1. Data byla vzata od roku 1990 do roku 2019, avšak pro posouzení vlivu budou použity pouze výseky dat v potřebném rozsahu.

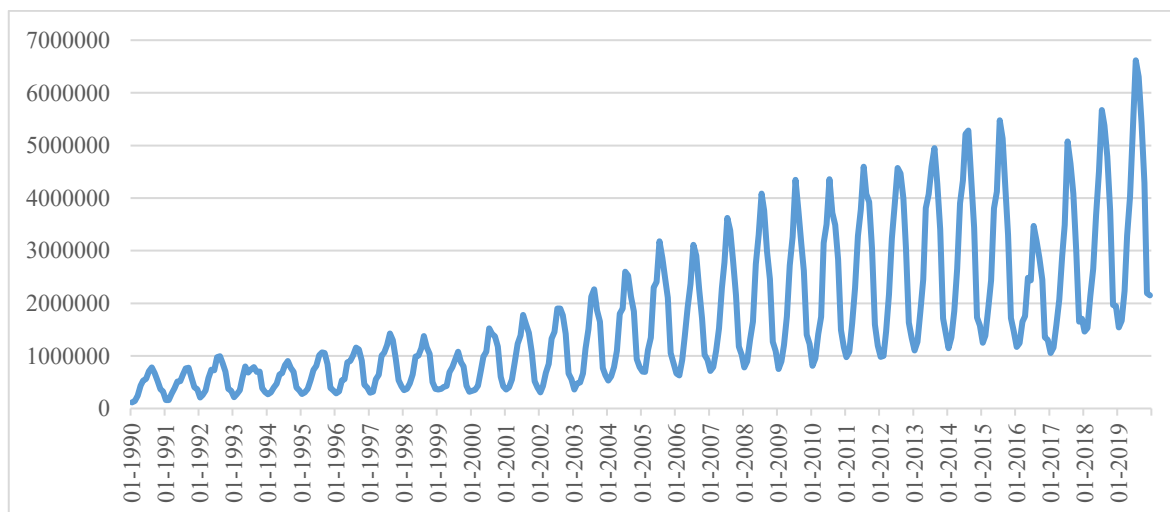
Obrázek 1 Počet turistů ve Španělsku 1990-2019 (Eurostat, 2023)

I pro data z turismu Francie byl jako zdroj použit Eurostat (2023). Pomocí tohoto zdroje byla zajištěna data od roku 1994 do roku 2019, kdy data v úseku 1994 až 2010 jsou pouze přes období květen až září a v roce 2002 se dokonce nenachází žádná informace. Toto omezení se však nepromítlo, neboť útoky, na které budou data stažena, jsou v letech 2015 a 2016. Kompletní časovou řadu lze vidět na Obrázku 2.

Obrázek 2 Počet turistů ve Francii 1994-2019 (Eurostat, 2023)

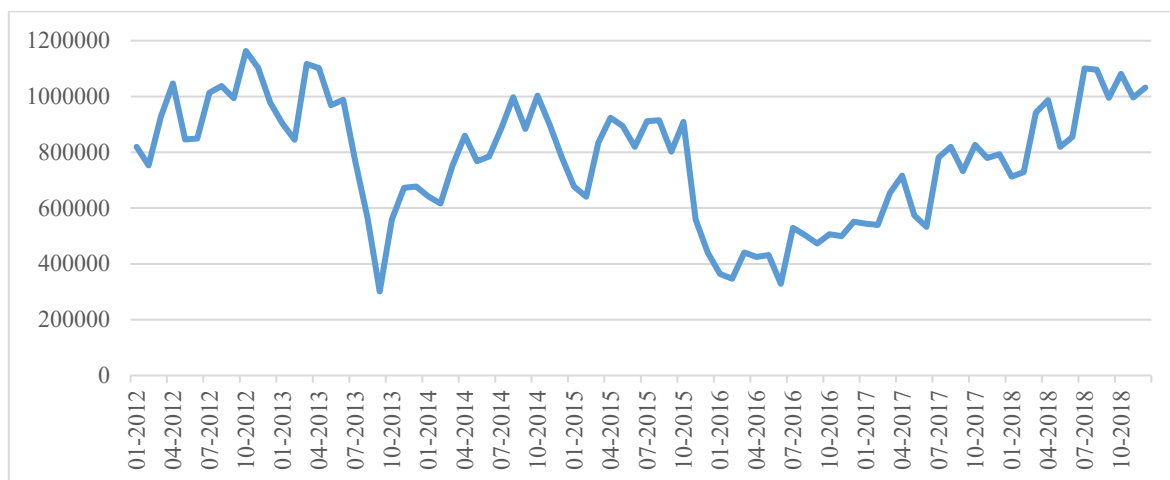
Data z tureckého cestovního ruchu byla zajištěna z Tureckého statistického institutu (Turkstat, 2023) v plném rozsahu let 1990 až 2019. Proces získávání dat byl u tohoto státu nejzdlouhavější, neboť poskytující společnost má data před rokem 2012 v archivu, který nebyl uživatelsky praktický, a tak pro každý jeden rok musel být webový formulář vyplněn znovu, výsledný datový soubor stažen zvlášť a datová řada následně seskládána dohromady. Výslednou časovou řadu lze vidět v Obrázku 3.

Obrázek 3 Počet turistů v Turecku 1990-2019 (Turkstat, 2023)

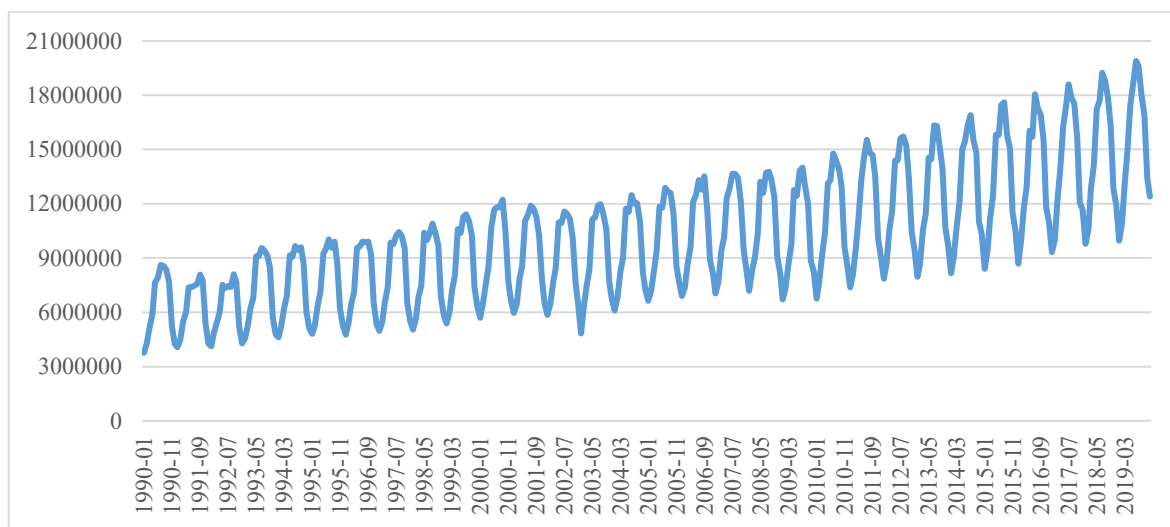
Pro Egypt byla zajištěna data z cestovního ruchu pouze v rozsahu let 2012-2018. Data byla dodána z portálu Statista (2023). Ve věci dalších dat byla kontaktována i egyptská

organizace zabývající se statistikami Capmas, avšak z jejich strany nebylo poskytnuto nic dalšího. Tato zajištěná data lze vidět na Obrázku 4.

Obrázek 4 Počet turistů v Egyptě 2012-2018 (Statista, 2023)

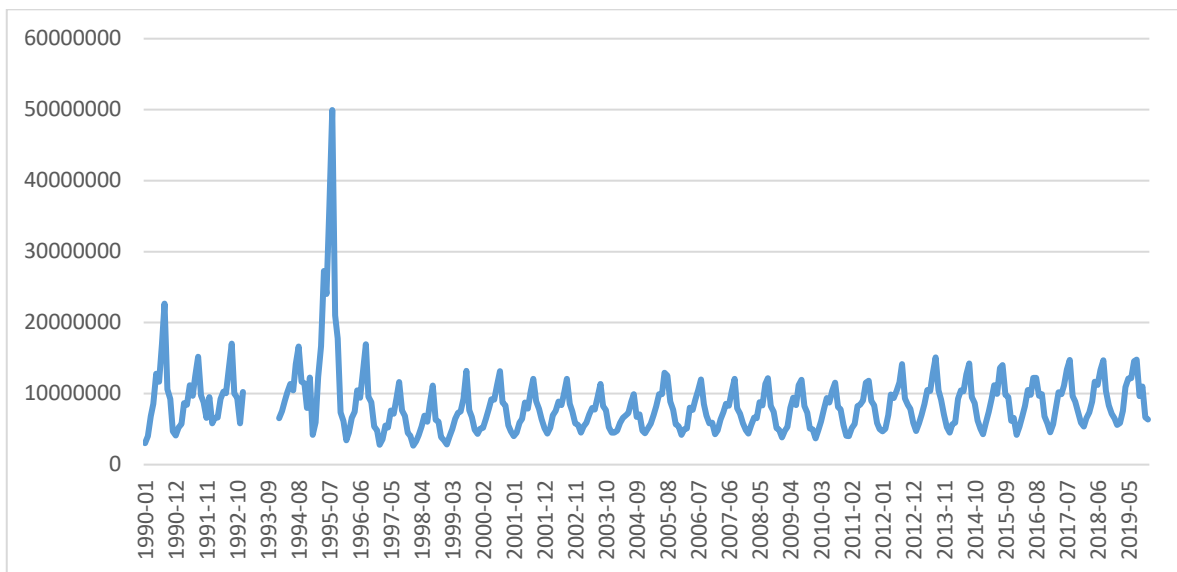
Jako u všech evropských zemí, i data o německém turismu byla převzata od organizace Eurostat. Byla zajištěna data v plném rozsahu od roku 1990 do roku 2019, u těchto dat se tedy nevyskytl žádný problém. Zajištěná data lze vidět na Obrázku 5.

Obrázek 5 Počet turistů v Německu 1990-2019 (Eurostat, 2023)

Data z turismu Velké Británie byla opět převzata od společnosti Eurostat (2023). Časová řada je téměř kompletní, vyjma dat v období roku 1993. Absence dat z uvedeného roku však na práci nemají vliv, neboť útok, který se k Británii vztahuje proběhl v roce 2005. Dále

se v datech objevuje výrazně vyšší počet turistů než v okolních letech, a to v srpnu roku 1995, avšak ani tato informace neovlivňuje potřebná data k práci.

Obrázek 6 Počet turistů ve Velké Británii 1990-2019 (Eurostat, 2023)

7 DOPADY TERORISTICKÝCH ÚTOKŮ NA CESTOVNÍ RUCH

V rámci této kapitoly práce autor porovnává vliv jednotlivých teroristických útoků na cestovní ruch státu, ve kterém se útok stal. Toto bylo provedeno pomocí metody lineární regrese, kdy byl určen regresivní vzorec formátu $y = ax + b$, kde x je nezávislá proměnná, y je závislá proměnná, a je parametr určující místo protnutí s vertikální osou a b je hodnota udávající směr přímky (Math and Stats Support Centre, 2024), za pomoci dat z daného měsíce tři roky před útokem a tři roky po útoku, pokud taková data byla k dispozici, nebo pokud excesivně nezkreslovala danou regresi. Takový postup byl aplikován na měsíc útoku a následujících pět měsíců po něm. Dopočítaný odhad měsíců útoku nebo po útoku byl pak porovnán s reálným údajem o turismu z onoho měsíce.

Dalšími údaji byly pak průměrný nárůst nebo pokles turistů v krajině, opět tři roky před útokem a tři roky po útoku (pokud byly k dispozici nebo excesivně nezkreslovaly datový soubor), reálný nárůst nebo pokles turismu, GTI index v rok útoku (Institute for Economics and Peace, 2023), počet mrtvých a počet zraněných při útoku podle databáze GTD (University of Maryland, 2023) a jejich součet a počet shod vyhledávání klíčového slova složeného z přesného data útoku, státu a města útoku v internetovém vyhledávači Google.

7.1 Teroristický útok v Madridu dne 11. března 2004

V Tabulce 1 lze vidět data týkající se teroristického útoku z 11. 3. 2004, který se odehrál v Madridu ve Španělsku. Lze vidět, že oproti odhadu z regresivní funkce okolních let je realita příjezdějících turistů nižší a postupně se v následujících měsících onen úbytek vyrovnává. Meziměsíční poklesy (příp. nárůsty) zůstaly oproti průměru bez větších nuancí.

Tabulka 1 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Madridu dne 11. 3. 2004

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	5 580 753	6 939 133	7 447 600	8 105 505	9 974 302	11 714 599
Předpokládaný počet turistů ²	6 079 399,34	7 282 581,02	7 790 890,32	8 586 879,49	10 413 545,84	11 842 393,01
Rozdíl ³	-8,2 %	-4,72 %	-4,41 %	-5,61 %	-4,22 %	-1,08 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	24,34 %	7,33 %	8,83 %	23,06 %	17,45 %	
Očekávaný nárůst ⁵	19,92 %	8,00 %	9,97 %	21,54 %	13,99 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.2 Teroristický útok v Barceloně dne 17. srpna 2017

Tabulka 2 níže ukazuje data ohledně teroristického útoku z 17. 8. 2017, který se odehrál v Barceloně. Jelikož útok proběhl na konci turistické sezony, tak přirozeně dochází k poklesu turistů, který byl dle porovnání poklesu a průměru rychlejší, ale nominální počet turistů vyšel v porovnání lépe.

Tabulka 2 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Barceloně dne 17. 8. 2017

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	16 721 361	13 572 390	11 307 541	7 158 123	7 065 352	–
Předpokládaný počet turistů ²	16 671 031,35	12 935 157,70	11 011 106,12	7 200 591,58	6 956 175,03	–
Rozdíl ³	0,3 %	4,93 %	2,69 %	-0,59 %	1,57 %	–
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-18,83 %	-16,69 %	-36,70 %	-1,30 %	–	
Očekávaný nárůst ⁵	-22,95 %	-14,82 %	-35,27 %	-2,77 %	–	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.3 Teroristický útok v Paříži dne 13. listopadu 2015

Prvním útokem na území Francie je teroristický útok z 13. 11. 2015. který se odehrál v Paříži. Efekt útoku se propсал na množství turistů, které bylo očekáváno vyšší a počet se opět postupně v průběhu měsíců vyrovnal. Meziměsíční propady nebo nárůsty se držely na úrovni průměru. Vše je viditelné v tabulce 3.

Tabulka 3 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Paříži dne 13. 11. 2015

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	7 957 441	8 598 076	7 842 209	9 007 795	10 444 154	10 864 680
Předpokládaný počet turistů ²	8 678 001,00	9 212 509,85	8 215 638,84	8 937 789,32	10 617 748,98	12 521 658,35
Propad ³	-8,30 %	-6,67 %	-4,55 %	0,78 %	-1,63 %	-13,23 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	8,05 %	-8,79 %	14,86 %	15,95 %	4,03 %	
Očekávaný nárůst ⁵	6,24 %	-10,81 %	8,82 %	18,84 %	17,80 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.4 Teroristický útok v Nice dne 14. července 2016

Poslední francouzský útok se odehrál 14. 7. 2016 v Nice. Z vyhodnocení bylo zjištěno vychýlení od předpokládaného počtu turistů ve státě. Efekt útoku se promítl i do meziměsíčního nárůstu v porovnání oproti průměru. Nárůst byl výrazně nižší, a tedy letní sezona byla útokem oslabena. Výsledky popisované zde jsou k vidění v tabulce 4.

Tabulka 4 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útku v Nice dne 14. 7. 2016

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	22 663 473	22 282 092	14 786 360	11 415 819	8 568 340	9 169 557
Předpokládaný počet turistů ²	22 006 365,83	23 654 932,84	16 181 461,15	11 526 906,98	10 617 748,98	9 347 267,82
Propad ³	2,99 %	-5,8 %	-8,62 %	-0,96 %	-19,3 %	-1,9 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	14,86 %	15,95 %	4,03 %	35,67 %	5,48 %	
Očekávaný nárůst ⁵	8,82 %	18,84 %	17,80 %	21,17 %	13,39 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.5 Teroristické útoky v Istanbulu dne 14. a 20. listopadu 2003

Tyto dva útoky byly spojeny do jednoho vyhodnocení, protože oba byly vyhodnoceny jako důležité a jejich efekt se navzájem prolínal, proto se autor rozhodl uvést oba. Tyto útoky se odehrály 14. a 20. 11. 2003 v Istanbulu. Dle níže vyobrazené tabulky 5 lze vidět, že odhadovaný počet cestujících nebyl naplněn, avšak povánoční odliv turistů se nekonal v takovém rozsahu. Podíl mezi měsíci se oproti průměru výrazně nelišil.

Tabulka 5 Vývoj cestovního ruchu po útocích v Istanbulu 14. a 20. 11. 2003

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	769 119	636 580	533 818	607 855	783 761	1 098 401
Předpokládaný počet turistů ²	799 574,66	659 541,17	518 416,98	569 905,66	807 869,16	1 106 421,16
Propad ³	-3,81 %	-3,48 %	2,97 %	6,66 %	-2,98 %	-0,72 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-17,23 %	-16,14 %	13,87 %	28,94 %	40,14 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-18,72 %	-21,65 %	14,53 %	40,52 %	38,37 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.6 Teroristický útok v Istanbulu dne 27. července 2008

Další turecký útok nastal 27. 7. 2008 v Istanbulu. V tabulce 6 lze vidět, že celkový počet cestujících, až na některé měsíce, ovlivněn nebyl a, vzhledem ke konci sezony byl pokles cestujících mírně nižší v druhém měsíci po útoku. V rámci 3. a 4. měsíce došlo k masivnímu poklesu turistů, jehož příčina není autorovi známa a nepodařilo se mu ji zjistit.

Tabulka 6 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Istanbulu dne 27.7. 2008

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	4 084 764	3 762 136	2 981 044	2 462 497	1 267 996	1 091 376
Předpokládaný počet turistů ²	3 868 910,02	3 451 226,33	3 019 069,99	2 412 044,01	1 290 197,00	1 065 750,34
Propad ³	5,58 %	9,01 %	-1,26 %	2,09 %	-1,72 %	2,4 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Nárůst/Pokles ⁴	-7,90 %	-20,76 %	-17,39 %	-48,51 %	-13,93 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-10,44 %	-13,07 %	-20,14 %	-46,20 %	-16,72 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.7 Teroristický útok v Reyhanli dne 11. května 2013

V tabulce 7 je vyhodnocen útok z 11. 5. 2013, který nastal v Reyhanli v Turecku. Vliv tohoto útoku není, dle počtu přijíždějících turistů, nijak zásadní, avšak lze vidět jistou míru v procentuálním nárůstu cestujících, který se poměrně zhoršil. Při výpočtech pro tento útok byl vynechán rok 2016, z důvodu dalšího níže počítaného útoku, který zkresluje výsledky.

Tabulka 7 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Reyhanli dne 11. 5. 2013

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	3 810 236	4 073 906	4 593 511	4 945 999	4 266 133	3 402 460
Předpokládaný počet turistů ²	3 567 405,50	4 008 364,76	4 979 350,19	4 723 496,66	4 090 489,70	3 196 901
Propad ³	6,81 %	1,64 %	-7,75 %	4,71 %	4,29 %	6,43 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	6,92 %	12,75 %	7,67 %	-13,75 %	-20,24 %	
Očekávaný nárůst ⁵	13,19 %	23,42 %	-6,65 %	-11,10 %	-21,59 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.8 Teroristický útok v Surucu dne 27. července 2015

Posledním vyhodnocením týkajícím se Turecka je útok z 27. 7. 2015, který se stal v Surucu. Vliv útoku lze vidět hned v číslech navštěvujících turistů, kde oproti odhadu došlo k výraznému snížení. Další efekt lze vidět i v meziměsíčních nárůstech (příp. poklesech), kde počet turistů klesal více, než klesal průměrně za započtené období.

Při výpočtech, jejichž výsledky se nacházejí v tabulce 8, bylo nutné vyřadit z datového souboru roky 2016-2018, vzhledem k velkému množství výrazných teroristických útoků, které způsobovaly zkreslení dat.

Tabulka 8 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Surucu dne 27. 7. 2015

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	5 480 502	5 130 967	4 251 870	3 301 194	1 720 554	1 464 791
Předpokládaný počet turistů ²	5 436 269,67	5 712 975,67	4 564 339,67	3 686 238,00	1 788 465,67	1 692 239,67
Propad ³	0,81 %	-10,19 %	-6,85 %	-10,45 %	-3,8 %	-13,44 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-6,38 %	-17,13 %	-22,36 %	-47,88 %	-14,87 %	
Očekávaný nárůst ⁵	2,26 %	-14,03 %	-21,59 %	-48,66 %	-13,97 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.9 Teroristický útok v Káhiře dne 2. května 2012

Prvním útokem v Egyptě je útok z 2. 5. 2012, který byl proveden v Káhiře. Vzhledem ke zjištěným informacím není vliv terorismu viditelný. Dle autorova názoru, který získal na základě tabulky 9, může být tato situace způsobena buď resistencí turistů vůči hrozbám v této zemi, návštěvností v částech státu, které nejsou terorismem zasahovány nebo špatně zaznamenanými daty od poskytující osoby ze statistického webu Statista (2023).

Byla použita pouze data od roku 2012 do roku 2015 z důvodu nedostupnosti dat z předchozích roků.

Tabulka 9 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Káhiře dne 2. 5. 2012

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	845 640	849 520	1 013 650	1 037 790	993 780	1 163 040
Předpokládaný počet turistů ²	840 063,33	780 471,67	927 413,33	1 001 158,33	1 163 270,00	999 061,67
Propad ³	0,66 %	8,85 %	9,3 %	3,66 %	-14,57 %	16,41 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	19,87 %	22,16 %	-1,96 %	12,07 %	10,96 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-1,28 %	-1,43 %	-24,29 %	-0,38 %	31,57 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.10 Teroristický útok v oblasti Severního Sinaje dne 20. listopadu 2013

Další útok v Egyptě byl spáchán 20. 11. 2013 v oblasti Severního Sinaje. Z výsledků v tabulce 10 lze usoudit, že efekt terorismu se v absolutních číslech neprojevil. Efekt se neprojevil ani v podílech měsíců. Z důvodů nedostupnosti většího souboru dat nebylo možné použít data před rokem 2012.

Tabulka 10 Vývoj cestovního ruchu po útoku v Severním Sinaji dne 20. 11. 2013

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	672 880	677 650	642 200	616 920	754 690	859 890
Předpokládaný počet turistů ²	643 794,27	593 481,42	626 993,48	595 121,17	755 843,03	800 815,79
Propad ³	4,52 %	14,18 %	2,43 %	3,66 %	-0,15 %	7,38 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	0,71 %	-5,23 %	-3,94 %	22,33 %	13,94 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-8,78 %	-9,93 %	-5,14 %	26,85 %	5,62 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.11 Teroristický útok v Karm al-Qawadis dne 24. října 2014

Útok se odehrál 24. 10. 2014 v Karm al-Qawadis. Na základě výsledků z tabulky 11 lze vidět, že se vliv terorismu v absolutních číslech neprojevil, avšak v meziměsíčních nárůstech došlo k rychlejšímu poklesu počtu turistů, než probíhá v průměru.

Výpočty nezahrnují data před rokem 2012, protože při vypracování práce nebyla dostupná.

Tabulka 11 Vývoj cestovního ruchu po útoku v Karm al-Qawadis dne 24. 10. 2014

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	1 002 930	898 240	781 600	677 540	640 180	834 640
Předpokládaný počet turistů ²	772 590,68	695 826,74	670 116,52	664 250,01	638 318,34	805 953,32
Propad ³	29,81 %	29,09 %	16,64 %	2 %	0,29 %	3,56 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-10,44 %	-12,99 %	-13,31 %	-5,51 %	30,38 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-6,06 %	-3,92 %	-8,37 %	-3,63 %	25,90 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.12 Teroristický útok v Káhiře dne 11. prosince 2016

Předposlední egyptský útok proběhl 11. 12. 2016 v Káhiře. Tento útok měl výrazný pokles nominálního počtu turistů, avšak tento údaj je, dle autorova názoru a výsledků v tabulce 12, zkreslen dalšími útoky. Podobný názor autor zastává i o porovnání podílu nárůstu (příp. poklesu) a průměru nárůstu (příp. poklesu) turismu. Data k výpočtu neobsahovala čísla z let po roku 2018, z důvodu jejich nedostupnosti.

Tabulka 12 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Káhiře dne 11. 12. 2016

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	551 570	363 550	346 480	440 690	425 040	431 820
Předpokládaný počet turistů ²	781 739,54	644 655,50	643 701,00	815 944,00	876 438,50	741 981,50
Propad ³	-29,44 %	-43,61 %	-46,17 %	-45,99 %	-51,5 %	-41,8 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-1,39 %	-4,70 %	27,19 %	-3,55 %	1,60 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-11,53 %	-1,99 %	25,83 %	9,70 %	-12,68 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.13 Teroristické útoky v Tantě a v Alexandrii dne 9. dubna 2017

Poslední vyhodnocovaný egyptský útok je vlastně sérií dvou bombových útoků, které se staly v Egyptě 9. 4. 2017 v Tantě a v Alexandrii. Výpočty, jejichž výsledky jsou vyobrazeny v tabulce 13, bylo zjištěno, že turismus v období po útoku byl, stejně jako

po útoku z předchozího roku, v úpadku. Dle porovnání meziměsíčních podílů byl turismus většinou horší, avšak ne zcela.

Data užitá k výpočtům byla pokrácena o data po roce 2018, jelikož v době vypracování nebyla veřejně dostupná, a o rok 2016, kdy proběhl předchozí útok.

Tabulka 13 Vývoj cestovního ruchu po útocích v Tantě a v Alexandrii dne 9. 4. 2017

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	715 960	573 810	532 960	781 190	819 620	732 730
Předpokládaný počet turistů ²	962 850,00	832 535,39	841 620,78	1 040 793,83	1 046 718,48	941 928,48
Propad ³	-25,64 %	-31,08 %	-36,67 %	-24,94 %	-21,7 %	-22,21 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	1,60 %	-23,90 %	61,05 %	-4,95 %	-5,97 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-12,68 %	-2,20 %	24,82 %	4,37 %	-10,90 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.14 Teroristický útok v Berlíně dne 19. prosince 2016

Tento útok, který byl spáchán 19. 12. 2016 v německém hlavním městě Berlín. Na základě relativního počtu turistů z tabulky 14 autor usuzuje, že turismus v Německu byl ovlivněn terorismem jen lehce a na základě meziměsíčního nárůstu je zjištění velice podobné.

Tabulka 14 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Berlíně dne 19. 12. 2016

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	10 979 582	9 325 967	9 985 810	12 134 645	13 897 208	16 222 498
Předpokládaný počet turistů ²	11 083 843,50	9 236 593,89	10 211 039,03	12 182 791,20	13 650 110,16	16 606 807,09
Propad ³	-0,94 %	0,97 %	-2,21 %	-0,4 %	1,81 %	-2,31 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	-15,06 %	14,97 %	17,45 %	10,22 %	23,91 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-16,81 %	9,43 %	19,87 %	12,69 %	21,46 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

7.15 Teroristický útok v Londýně dne 7. července 2005

Níže vyobrazenou tabulkou 15 je charakterizován vliv teroristického útoku ze 7. 7. 2005, který se udál v hlavním městě Velké Británie, a tedy v Londýně. V rámci absolutních počtů turistů není vliv nikterak markantní, kdežto na porovnání meziměsíčních podílů s průměrem je vliv terorismu, dle autorova úsudku, přinejmenším mírně negativní.

Tabulka 15 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Londýně dne 7. 7. 2005

	Měsíc útoku	1. měsíc po útoku	2. měsíc po útoku	3. měsíc po útoku	4. měsíc po útoku	5. měsíc po útoku
Počet turistů ¹	17 469 983	17 615 696	15 810 196	15 059 906	11 545 289	10 535 999
Předpokládaný počet turistů ²	17 362 962,17	17 149 458,52	16 355 045,85	14 941 799,83	11 479 309,52	10 662 545,82
Propad ³	0,62 %	2,72 %	-3,33 %	0,79 %	0,57 %	-1,19 %
	Měsíc útoku a 1. měsíc po útoku	1. a 2. měsíc po útoku	2. a 3. měsíc po útoku	3. a 4. měsíc po útoku	4. a 5. měsíc po útoku	
Pozorovaný nárůst ⁴	0,83 %	-10,25 %	-4,75 %	-23,34 %	-8,74 %	
Očekávaný nárůst ⁵	-1,07 %	-4,66 %	-8,59 %	-23,20 %	-7,21 %	

Pozn.: 1 – Zdrojem Eurostat (2023), 2 – Vypočteno na základě lineární regrese hodnot 3 let před a 3 let po útoku, 3 – Získán z porovnání reálného počtu turistů a předpokládaného počtu turistů, 4 – Získán podílem měsíců uvedených v horizontální legendě, 5 – Jedná se o průměr měsíců uvedených v horizontální legendě v období 3 roky před a 3 roky po útoku.

8 KORELAČNÍ ANALÝZA

Metoda korelačních koeficientů byla použita, jakožto metoda statistického zpracování dat, pro určení vztahu, resp. vzájemné souvislosti nebo vazby, obecných proměnných, které útoky charakterizují a rozdílů z reálných dat počtů turistů a z odhadu počtu turistů za pomoci metody regrese. Pokud korelační koeficient nabývá kladné hodnoty, tedy kladné korelace, znamená to, že počítané hodnoty spolu vzájemně kladně narůstají. Pokud by korelační koeficient nabýval hodnotu zápornou, tedy zápornou korelaci, hodnota porovnávaného prvku bude klesat postupně s nárůstem prvku základního. Poslední možnou situací je ta, kdy korelační koeficient nabude hodnotu nulovou, tedy nabude nulovou korelaci, což znamená, že porovnávaná proměnná nemá s proměnnou základní žádný vztah, a proto na jejím základě nemá tendenci ani klesat, ani stoupat (Institut biostatistiky a analýz Lékařské fakulty Masarykovy univerzity, 2024).

Pro účely práce byly v rámci korelačních koeficientů porovnány jako základní proměnné rok, mrtví, zranění, GTI index, součet mrtvých a zraněných a pokrytí klíčových slov ve vyhledávání v Google a jako porovnávané proměnné rozdíly počtu přijíždějících turistů z regresivní analýzy a reálně přicestovaných turistů. Vstupní hodnoty lze vidět v tabulce 16.

Tabulka 16 Vstupní údaje pro korelační koeficienty

Útok	Stát	Datum	Rok	Zranění (dle GTD)	Mrtví (dle GTD)	GTI země v rok útoku	Pokrytí Google	Mrtví a zranění
Madrid	Španělsko	11.03.2004	2004	1800	191	—	6 730 000	1991
Barcelona	Španělsko	17.08.2017	2017	101	14	4,19	11 400 000	115
Paříž	Francie	13.11.2015	2015	269	127	5,94	90 900 000	396
Nice	Francie	14.07.2016	2016	433	87	6,14	158 000 000	520
Istanbul	Turecko	14. a 20.11.2003	2003	448	32	—	4 620 000	480
Istanbul	Turecko	27.07.2008	2008	154	17	—	5 450 000	171
Reyhanli	Turecko	11.05.2013	2013	140	53	6,1	30 300	193
Suruc	Turecko	20.07.2015	2015	101	34	6,92	49 700	135
Káhira	Egypt	02.05.2012	2012	49	11	4,95	4 100 000	60
Severní Sinaj	Egypt	20.11.2013	2013	35	11	4,96	88 600 000	46
Karm al-Qawadis	Egypt	24.10.2014	2014	28	34	6,59	2 750 000	62
Káhira	Egypt	11.12.2016	2016	46	29	7,38	3 880 000	75
Tanta, Alexandria	Egypt	09.04.2017	2017	136	50	7,71	4 800 000	186
Berlín	Německo	19.12.2016	2016	48	12	4,25	30 900 000	60
Londýn	Velká Británie	07.07.2005	2005	784	56	—	182 000 000	840

V Tabulce 17 níže jsou pak vypočtené Spearmanovy korelační koeficienty, kde údaje s hvězdičkou (*) jsou statisticky významné na hladině významnosti 0,1 a údaje s dvěma hvězdičkami (**) jsou statisticky významné na hladině významnosti 0,05.

Tabulka 17 Tabulka korelačních koeficientů

	Propad turismu v měsíci útohu	Propad turismu v 1. měsíc po útohu	Propad turismu v 2. měsíc po útohu	Propad turismu v 3. měsíc po útohu	Propad turismu v 4. měsíc po útohu	Propad turismu v 5. měsíc po útohu
Rok	0.24	0.38	0.42	0.63**	0.1	0.63**
Zranění¹	0.23	0.28	0.23	-0.03	0.09	0.1
Mrtví¹	0.18	0.47*	0.51*	0.29	0.13	0.34
GTI²	0.14	0.59*	0.65**	0.55*	0.63**	0.68**
Google pokrytí	0.2	-0.06	0	0.07	-0.11	0.11
Součet mrtvých a zraněných	0.23	0.39	0.37	0.11	0.14	0.23

Pozn.: 1 – Počty obětí a zraněných převzaty z GTD (University of Maryland, 2023), 2 – GTI převzat z publikace Global Terrorism Index (Institute for Economics and Peace, 2023)

Na základě vypočtených Spearmanových korelačních koeficientů z tabulky 17 lze říci, že dopad teroristických útoků na cestovní ruch nejvíce souvisí s indexem GTI, tedy, že čím hůře byl stát hodnocen (jeho bezpečnost byla horší), tím vyšší byl propad cestovního ruchu po provedeném teroristickém útoku. Tato závislost byla statisticky významná na hladině významnosti 0,05.

Další vyšší korelace z tabulky 17, která stojí za zmínku, je mezi procentuálním poklesem počtu turistů a rokem útohu. Vzhledem k postupně narůstajícímu turismu v každém státě, lze podle autora bezpečně říci, že propad turismu je citelně větší každý další rok, kdy, podle grafů turismu z předchozích kapitol, turismus postupně stoupá. Nejvýrazněji byl tento efekt vidět na přelomu třetího a čtvrtého měsíce, kdy byla tato závislost statisticky významná na hladině významnosti 0,05.

Poslední velkou korelací viditelnou v tabulce 17 je souvislost mezi počtem mrtvých a opět meziměsíčními rozdíly. Z korelačních koeficientů je patrné, že čím je větší počet mrtvých, tím negativnější to má dopad na turismus. A tedy zde dochází k nižšímu růstu příp. rychlejšímu poklesu turistů v destinacích řešených států. Vztah je nejvíce vidět v přelomech prvního a druhého a druhého a třetího měsíce po teroristickém útoku, kde byly hodnoty blízké statistické významnosti s pravděpodobností chyby 10 %.

9 OPATŘENÍ NA SNÍŽENÍ RIZIKA A DOPADU TERORISMU

Jak autor v kapitolách výše prokázal, cestovní ruch dokáže být do velké míry ovlivněn teroristickými útoky páchanými v navštěvované zemi, zejména pak z hlediska počtu mrtvých při teroristickém útoku, kdy útok s vyšším počtem obětí má mnohem větší vliv a z hlediska celkové bezpečnosti země, kdy ta s častějšími útoky, kdy GTI index je větší, nebo i s obecně horší bezpečnostní situací mají pak propady v cestovním ruchu silnější, jak bylo prokázáno v kapitole výše. Proto si autor dovoluje zmínit alespoň některá základní opatření na snížení rizika nebo dopadu terorismu na cestovní ruch.

Implementací těchto opatření lze nejen snížit riziko teroristických útoků, ale také minimalizovat jejich potenciální dopady na cestovní ruch a ekonomiku jako celek, čímž se podporuje dlouhodobá udržitelnost a stabilita zejména odvětví cestovního ruchu.

Autor si je vědom faktu, že terorismu nelze zabránit a ani nelze zcela odvrátit jeho negativní dopady, a to nejen na cestovní ruch, ale také na životy místních obyvatel a komunit. Proto je i charakter navržených opatření obecnější, neboť nelze určit výčet opatření tak, aby vyhovoval pro každou zemi z analyzovaných, protože v každé takové zemi je situace jiná, vznikají tam jiné problémy, působí tam jiné teroristické skupiny nebo organizace používající různé metody útoků apod.

9.1 Posílení spolupráce mezi zeměmi na mezinárodní úrovni

Podpora výměny informací a zkušeností mezi bezpečnostními agenturami různých států a mezinárodními organizacemi je klíčová pro předcházení teroristickým hrozbám. V rámci takovýchto spoluprací si autor představuje, podobně jako uvádí ve své publikaci i Godson a Williams (1998), že lze rozvíjet například společné taktiky a strategie boje proti terorismu, organizovat společné výcviky bezpečnostních složek a sborů, kdy vzájemné sdílení zkušeností a znalostí může výrazně napomoci k úspěšnému odhalování a potlačování teroristických aktivit ve státě, posílení spolupráce ohrožených států s organizacemi zajišťujícími humanitární pomoc, a to zejména z důvodu rychlejšího navrácení destinací do provozuschopné podoby.

9.2 Rozvoj sofistikovaných bezpečnostních technologií

Investice do moderních bezpečnostních technologií a systémů, jako je například inteligentní video dohled, mohou pomoci identifikovat a předejít potenciálním hrozbám. Obzvláště v dnešní době, kdy jsou ve vývoji různé technologie na základě umělé inteligence se rozvíjí

metody různého rozpoznávání zbraní, nebezpečných předmětů nebo potenciálně nebezpečného chování jednotlivců případně skupin, podobně jako popisuje např. Mabrouk a Zagrouba (2018), kdy za pomoci právě umělé inteligence jsou tyto předměty a vzorce chování rozpoznány a včas a přesně jsou na ně upozorněny dotčené bezpečnostní složky.

Tyto technologie sice terorismu nezabrání, ale mají potenciál k tomu, aby napomohly k včasnému rozpoznání hrozby, a tedy rychlejšímu zásahu záchranných a bezpečnostních složek, čímž může být i výrazně snížen negativní dopad teroristického útoku.

9.3 Zvýšení povědomí a školení personálu v cestovním ruchu

Pravidelné školení zaměstnanců v odvětví cestovního ruchu o bezpečnostních protokolech a postupech v případě útoku může zvýšit připravenost, reakční schopnosti a, jak uvádí například Sas et al. (2020), snížit pravděpodobnost radikalizace a násilného chování. V rámci tohoto bodu by bylo opět vhodné zmínit i možnost mezinárodní spolupráce v rámci různých asociací nebo organizací cestovního ruchu, při kterých by bylo možné sdílet mezi jednotlivými státy praktiky a strategie používané v jednotlivých zemích a zefektivnit tak opatření tam, kde nejsou vyvinuta kvalitně nebo kde absentují úplně.

Ani tato možnost žádným způsobem nesnižuje úroveň hrozby terorismu, avšak opět se dokáže výrazně podílet na snížení jejího vlivu.

9.4 Implementace bezpečnostních opatření ve veřejném prostoru

Vytváření měkkých cílů, jako jsou například hotely, turistické atrakce a dopravní uzly, méně zranitelnými prostřednictvím lepšího osvětlení, účinnějšího dohledu a fyzických bariér, kdy zvýšení přehlednosti veřejného místa je jedním z hlavních faktorů bezpečnosti (Kielek, 2022). Je však nutné přihlížet i na fakt rozsahu terorismu v daném státě, neboť není např. v silách zemí jako je Egypt nebo Turecko, kde jsou teroristické útoky velmi časté, aby takovouto formou zabezpečovaly každý jeden měkký cíl. V případech takto velkých vlivů terorismu na stát je spíše vhodné zvážit celostátní systémový přístup vedoucí ke snížení teroristické hrozby jako takové. V případě, že bude hrozba dostatečně potlačena, je možné pak snižovat dopady terorismu právě touto cestou.

9.5 Posílení legislativy a právních rámců proti terorismu

V rámci tohoto bodu si autor dovoluje doporučit vytvoření, aktualizaci, posílení nebo revizi legislativy a nařízení týkajících se prevence terorismu, včetně regulace a represe obchodu

a vlastnictví nelegálně držených zbraní a financování terorismu. Avšak ve věci regulace zbraní a zbraňové legislativy je třeba zmínit i fakt, že pokud budou zbraně zakázány v ruce běžného občana úplně, a ne pouze regulovány, nebude se případně edukovaný a problematiky znalý občan ve chvíli jakéhokoliv útoku schopen adekvátně bránit. Jak uvádí Karakulski (2022), zákonná změna jdoucí proti terorismu může být i relativně nebezpečná, neboť může nabourat práva a svobody běžných občanů.

9.6 Podpora komunitních bezpečnostních iniciativ

Zapojení místních komunit do prevence terorismu prostřednictvím vzdělávacích programů a iniciativ pro zvýšení povědomí o podezřelém chování. Toto zahrnuje možnosti zřízení telefonních linek proti terorismu, kde mohou místní občané konzultovat nebo hlásit nebezpečné chování případně se informovat o postupech a reakcích při útocích a po nich nebo místních poradenských pracovištích zajišťujících edukaci v rámci místních komunit.

9.7 Krizová komunikace a management

V rámci potýkání se s terorismem je důležité vypracování a implementace efektivních komunikačních strategií pro řízení krizí, které umožní rychlou a transparentní komunikaci s veřejností i s turisty během a po teroristickém útoku. To zahrnuje různou formu komunikace zejména v anglickém jazyce příp. v dalších rozšířenějších jazycích tak, aby došlo k minimalizaci možnosti nepochopení podávané zprávy. K tomuto účelu mohou sloužit jak dříve zmiňované linky, tak různé webové stránky, informační brožurky, případně letáky nebo například telefonní aplikace. Dále je nutné podle Rice et al. (2022) zajistit smysluplnost a pochopitelnost zpráv, udržení profesionality a kvalifikovanosti u veřejných osobností, které budou v době negativních událostí promlouvat, na vyjádření a komentáře mít zajištěny experty a profesionály v dané oblasti, aby upřesnili možné otázky a nejistoty a koordinovat a upravovat komunikaci podle zájmových skupin, kterým je poskytována.

9.8 Diverzifikace turistických nabídek

Rozvoj alternativních nebo podobně atraktivních turistických destinací a nabídek mimo oblasti s vyšším rizikem teroristických útoků může pomoci snížit ekonomické dopady v případě útoku. Zejména pak v oblastech, kde často dochází k sériovým nebo opakovaným teroristickým útokům, jako je z analyzovaných zemí například Egypt nebo Turecko. Tento

postup může pomoci i cestovním kancelářím a agenturám zabránit problémům nebo reklamacím zájezdů do ohrožovaných destinací od nespokojených nebo zasažených klientů.

Tento postup žádným způsobem nezabraňuje terorismu ani nesnižuje jeho úroveň. Navíc napomáhá propadu turismu v dané ohrožené destinaci, a tedy neřeší jádrový problém, avšak vyvede klienty z potencionálního vystavení se riziku vlivem nedostatečné alternativní nabídky bezpečnějších destinací.

9.9 Psychologická podpora a pomoc obětem

Jde o zajištění dostupnosti psychologické pomoci a podpory pro oběti teroristických útoků a jejich rodiny, stejně jako pro personál v cestovním ruchu a místní obyvatelstvo, kteří byli útokem postiženi. Toto zahrnuje hlavně posttraumatickou psychologickou nebo psychiatrickou pomoc osobám fyzicky i psychicky postiženým teroristickým útokem. I zde mohou být zřízeny linky rychlé psychologické pomoci, psychologové nebo proškolení pracovníci v rámci složek záchranného systému a podobné nástroje nebo služby. U psychologů nebo zaměstnanců proškolených k tomuto účelu je však třeba dbát na rozmístění v rámci destinací příp. po území státu. Vhodným modelem je například umístění takovýchto pracovníků v okolí letišť, velkých koncentrací hotelů, památkových zón a jiných turistických cílů. V rámci tohoto je však nutné, aby oběť překonala několik bariér, jak uvádí Van Overmeire et al. (2021), jako jsou třeba absence informovanosti o možnostech takové pomoci, sociální bariéry (zejména strach z odsouzení společností) a nemotivovanost nebo neschopnost překonat nejistotu ohledně vyhledání takové pomoci.

Takové opatření opět pouze zmírňuje dopad terorismu a neřeší riziko jeho výskytu, proto autor považuje za vhodné takové opatření kombinovat i s dalšími více systémovými, které kořenový problém řeší.

9.10 Vytvoření odolného turistického prostředí

Jedná se o podporu iniciativ zaměřených na bezpečný cestovní ruch, který zohledňuje sociální a ekonomické aspekty, a který je tak odolnější vůči mimořádnostem. V rámci takovýchto kroků lze použít hlídky místních nebo státních bezpečnostních sborů případně armádních jednotek se zapojením osob s místní znalostí. Dále pak přizpůsobení turismu, například tras, časů návštěv apod., místním zvyklostem tak, aby nedocházelo ke konfliktům nebo interferencím mezi turisty a místními obyvateli a komunitami. V této věci je tedy důležité, aby se místní obyvatelé necítili turismem nijak ohroženi a aby pochopili jeho

zejména ekonomickou výhodnost pro rozvoj daného státu nebo minimálně dotčené lokality. Konkrétními opatřeními vedoucími k odolnosti může být, například podle Kettera (2022), mapování bezpečnostně citlivých turistických míst pomocí např. soutěží s oceňováním jejich zodpovědného přístupu k bezpečnosti, implementace dlouhodobých opatření fyzické bezpečnosti do podnikové politiky destinací a spolupráce podniků v turismu se státními složkami na bezpečnosti jim blízké oblasti.

ZÁVĚR

V závěru lze shrnout, že terorismus je, na základě výše provedeného výzkumu, vážnou hrozbou pro cestovní ruch. Zejména teroristické útoky s velkým počtem usmrcených osob mohou mít závažný dopad na cestovní ruch, včetně poklesu návštěvnosti, ztráty příjmů a poškození ekonomiky. Avšak, jak se prokázalo, i terorismem dlouhodobě sužované země, ve kterých dojde ke slabšímu teroristickému útoku, mají výraznější pokles turismu než země se stabilní vnitřní bezpečností.

Existuje řada opatření, která mohou pomoci snížit riziko teroristického útoku, a tedy i následný úpadek v cestovním ruchu. Cestovní kanceláře, cestovní agentury a další podniky v cestovním ruchu by měly být připraveny na tuto hrozbu a měly by mít vhodné plány pro řešení jejích dopadů. Kromě tvorby opatření je také důležité, aby byl cestovní ruch tvořen jako odolný vůči terorismu. To znamená, že destinace by měly být připraveny na případné útoky a měly by mít vhodné plány pro obnovu po útoku.

Na základě výše uvedeného lze formulovat několik doporučení pro cestovní kanceláře, cestovní agentury a další podniky zainteresované v cestovním ruchu včetně státních a místních samospráv.

Posílení bezpečnostních postupů – toto může zahrnovat školení zaměstnanců na rozpoznávání potenciální teroristické hrozby a implementaci fyzických bezpečnostních opatření, jako je kontrola zavazadel a zákaz vstupu do budovy nepovolaným osobám,

Sdílení informací ostatními účastníky cestovního ruchu – takové opatření může napomoci identifikovat a reagovat na potenciální hrozby a zlepšit komunikaci v případě útoku,

Vzdělávání veřejnosti o terorismu – pomůže zvýšit povědomí o riziku terorismu a o tom, jak se lidé mohou v případě útoku chránit.

Vytvoření vhodných plánů pro řešení dopadů teroristického útoku – jedná se například o pojištění cestujících, plány pro obnovu destinace po teroristickém útoku a plány pro komunikaci s veřejností.

Cestovní ruch je důležitou ekonomickou aktivitou, která může přinášet řadu výhod. Je však důležité si uvědomit, že terorismus je pro turismus vážnou hrozbou. Cestovní kanceláře, cestovní agentury a další podniky v cestovním ruchu by měly podniknout kroky k minimalizaci rizika dopadu a k přípravě na případný dopad teroristického útoku, pokud tedy nastane.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

THE GUARDIAN, 2003. 27 dead as blasts rock Istanbul. Online. The Guardian. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2003/nov/20/alqaida.turkey>.

AKAMAVI, Raphaël K.; IBRAHIM, Fahad a SWARAY, Raymond, 2023. Tourism and Troubles: Effects of Security Threats on the Global Travel and Tourism Industry Performance. Online. Journal of Travel Research. Roč. 62, č. 8, s. 1755-1800. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00472875221138792>.

AL JAZEERA, 2008. Deadly blasts rock Istanbul. Online. Al Jazeera. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2008/7/28/deadly-blasts-rock-istanbul>.

AL JAZEERA, 2016. Cairo: 25 killed by bomb blast near St Mark's Cathedral. Online. Al Jazeera. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/11/cairo-25-killed-by-bomb-blast-near-st-marks-cathedral>.

BAGCHI, Aniruddha a PAUL, Jomon A., 2018. Youth unemployment and terrorism in the MENAP (Middle East, North Africa, Afghanistan, and Pakistan) region. Online. Socio-Economic Planning Sciences. Roč. 64, s. 9-20. ISSN 00380121. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2017.12.003>.

BAKKER, Edwin a GRAAF, Beatrice, 2010. Lone Wolves: How to Prevent this Phenomenon? Online. International Centre for Counter-Terrorism - ICCT. Dostupné z: <https://www.icct.nl/publication/lone-wolves-how-prevent-phenomenon>. [cit. 2024-01-26].

BALLI, Faruk; UDDIN, Gazi Salah a SHAHZAD, Syed Jawad Hussain, 2019. Geopolitical risk and tourism demand in emerging economies. Online. Tourism Economics. Roč. 25, č. 6, s. 997-1005. ISSN 1354-8166. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1354816619831824>.

BARKER, Michael a PAGE, Stephen J., 2002. Visitor safety in urban tourism environments: the case of Auckland, New Zealand. Online. Cities. Roč. 19, č. 4, s. 273-282. ISSN 02642751. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0264-2751\(02\)00024-0](https://doi.org/10.1016/S0264-2751(02)00024-0).

BATES, Rodger A., 2012. The Journal of Public and Professional Sociology. Online. The Journal of Public and Professional Sociology. Dostupné z: <https://digitalcommons.kennesaw.edu/jpps/vol4/iss1/1>.

BATES, Rodger A., 2016. Tracking Lone Wolf Terrorists. Online. The Journal of Public and Professional Sociology. Dostupné z: digitalcommons.kennesaw.edu.

BBC, 2015. Suruc massacre: At least 30 killed in Turkey border blast. Online. BBC News. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33593615>.

BBC, 2016. Berlin lorry attack: What we know. Online. BBC News. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-38377428>.

BENEDIKTER, Roland a OUEDRAOGO, Ismaila, 2018. Saving West Africa from the rise of terrorism: Burkina Faso's 'Emergency Program for the Sahel' and the need for a multidimensional strategy. Online. Global Change, Peace & Security. 2018-11-29, roč. 31, č. 1, s. 113-119. ISSN 1478-1158. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14781158.2018.1449101>.

BERÁNEK, Jaromír, 2013. Ekonomika cestovního ruchu. Praha: Mag Consulting. ISBN 978-80-86724-46-1.

BOAKYE, Kwaku Adutwum, 2012. Tourists' views on safety and vulnerability. A study of some selected towns in Ghana. Online. Tourism Management. Roč. 33, č. 2, s. 327-333. ISSN 02615177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.03.013>.

BRITISH TRANSPORT POLICE, 2023. London bombings of 2005. Online. British Transport Police. Dostupné z: <https://www.btp.police.uk/police-forces/british-transportpolice/areas/about-us/about-us/our-history/london-bombings-of-2005/>.

CAUSEVIC, Senija a LYNCH, Paul, 2013. Political (in)stability and its influence on tourism development. Online. Tourism Management. Roč. 34, s. 145-157. ISSN 02615177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.04.006>.

CAVLEK, Nevenka, 2002. Tour operators and destination safety. Online. Annals of Tourism Research. Roč. 29, č. 2, s. 478-496. ISSN 01607383. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00067-6](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00067-6)

CENTRUM PROTI HYBRIDNÍM HROZBÁM, 2023. Typologie terorismu. Online. Centrum proti hybridním hrozbám. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/terorismus-a-mekke-cile-typologie-terorismu-typologie-terorismu.aspx>.

CNN, 2016. Turkey explosion: Ankara car bomb kills at least 32. Online. BBC News. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35798517>.

CNN, 2021. July 7 2005 London Bombings Fast Facts. Online. CNN. Dostupné z: <https://www.cnn.com/2013/11/06/world/europe/july-7-2005-london-bombings-fastfacts/index.html>

ČECH, Jiří, 1998. Malá encyklopedie cestovního ruchu: vybrané pojmy v češtině a angličtině, definice, zkratky. Praha: Idea servis. ISBN 80-85970-19-8.

ČESKÁ REPUBLIKA, 2023. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. Online. Zákony pro lidi. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

DALOGLU, Tulin, 2014. Turkey admits Reyhanli was attacked by al-Qaeda. Online. Al-Monitor: Independent, trusted coverage of the Middle East. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2014/04/reghanli-qaeda-bombing-attack-admits.html>.

DEMIR, Ender; DÍEZ-ESTEBAN, José María a GARCÍA-GÓMEZ, Conrado Diego, 2019. The impact of geopolitical risks on cash holdings of hospitality companies: Evidence from emerging countries. Online. Journal of Hospitality and Tourism Management. Roč. 39, s. 166-174. ISSN 14476770. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.04.004>.

EADINGTON, Wiliam a REDMAN, Milton, 1991. Economics and tourism. Online. ScienceDirect. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/016073839190038D>.

EURONEWS, 2022. Spain marks five years since terror attacks in Barcelona and Cambrils. Online. Euronews. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2022/08/17/spain-marks-five-years-since-terror-attacks-in-barcelona-and-cambrils>.

EUROSTAT, 2023. European Statistical System. Online. Eurostat. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system>.

EUROSTAT, 2023. Who are we. Online. Eurostat. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/about-us/who-we-are>.

EUROSTAT. Occupancy of tourist accommodation establishments (tour_occ). Online. 2024. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/tour_occ_esms.htm.

EVROPSKÁ UNIE, 2014. Glossary: Tourism. Online. Statistics explained. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Tourism>.

EVROPSKÁ UNIE, 2023. Tourism Satellite Accounts in Europe: 2023 edition. Online. 1. Luxembourg: Evropská unie. ISBN 978-92-76-60228-6. Dostupné z: <https://doi.org/10.2785/7794>. [cit. 2024-01-16].

FARMAKI, Anna, 2017. The tourism and peace nexus. Online. Tourism Management. Roč. 59, s. 528-540. ISSN 02615177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.09.012>.

FELDMAN, Matthew, 2013. Comparative Lone Wolf Terrorism: Toward a Heuristic Definition. Online. Democracy and Security. Roč. 9, č. 3, s. 270-286. ISSN 1741-9166. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17419166.2013.792252>.

FOURIE, Johan; ROSSELLÓ-NADAL, Jaume a SANTANA-GALLEGO, María, 2020. Fatal Attraction: How Security Threats Hurt Tourism. Online. Journal of Travel Research. Roč. 59, č. 2, s. 209-219. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0047287519826208>.

GILLEN, Jamie a MOSTAFANEZHAD, Mary, 2019. Geopolitical encounters of tourism: A conceptual approach. Online. Annals of Tourism Research. Roč. 75, s. 70-78. ISSN 01607383. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.12.015>.

GODSON, R. a WILLIAMS, P. Strengthening cooperation against transnational crime. Online. Get Access. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1093/survival/40.3.66>.

GOZGOR, Giray; LAU, Marco Chi Keung; ZENG, Yan; YAN, Cheng a LIN, Zhibin, 2022. The Impact of Geopolitical Risks on Tourism Supply in Developing Economies: The Moderating Role of Social Globalization. Online. Journal of Travel Research. Roč. 61, č. 4, s. 872-886. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00472875211004760>.

GREENBAUM, Robert T.; DUGAN, Laura a LAFREE, Gary, 2007. The Impact of Terrorism on Italian Employment and Business Activity. Online. Urban Studies. Roč. 44, č. 5-6, s. 1093-1108. ISSN 0042-0980. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00420980701255999>.

HENDAWI, Hamza, 2013. Suicide car bomber kills 11 soldiers in Egypt. Online. AP News. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-a6e0f83caf7b46cab8661e7257b246ab>.

HISTORY.COM, 2020. Terrorist drives truck through a Bastille Day celebration. Online. HISTORY. Dostupné z: <https://www.history.com/this-day-in-history/2016-nice-terrorist-attacks>.

HUSSEIN, Abdel-Rahman, 2012. Egyptian protesters killed in Cairo. Online. The Guardian. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/may/02/egyptian-protesters-killed-cairo>.

INSTITUT BIOSTATISTIKY A ANALÝZ LÉKAŘSKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY, 2024. Spearmanův korelační koeficient. Online. Dostupné z: <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=aplikovana-analyza-klinickyh-a-biologickyh-dat--analyza-a-management-dat-pro-zdravotnicke-obory--zaklady-korelacni-analyzy--spearmanuv-korelacni-koeficient>.

INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, 2023. Global Terrorism Index 2023: Measuring the Impact of Terrorism. Online. 1. Sidney: Institute for Economics and Peace. ISBN 978-0-6455610-4-3. Dostupné z: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/03/GTI-2023-web-170423.pdf>.

JENKINS, John Philip, 2024. Terrorism. Online. Encyclopedia Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/terrorism>.

KARAKULSKI, Jacek, 2022. An overview of the Polish Anti-Terrorism Act: exemplification of its controversy. Online. Dostupné z: <https://ruj.uj.edu.pl/entities/publication/c0d04c4c-edaa-4ce3-a890-0688d0109681>.

KETTER, Eran, 2022. Bouncing back or bouncing forward? Tourism destinations' crisis resilience and crisis management tactics. Online. European Journal of Tourism Research. 2022-07-01, roč. 31. ISSN 1314-0817. Dostupné z: <https://doi.org/10.54055/ejtr.v31i.2748>.

KIELEK, Kamil, 2020. The importance of safety and security in urban space. Online. ResearchGate. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/366116311_The_importance_of_safety_and_security_in_urban_space

KIRKPATRICK, David, 2014. 31 Egyptian Soldiers Are Killed as Militants Attack in Sinai. Online. The New York Times. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/10/25/world/middleeast/militants-kill-at-least-26-egyptian-soldiers-in-sinai-peninsula-attack.html>.

LEPP, Andrew a GIBSON, Heather, 2003. Tourist roles, perceived risk and international tourism. Online. Annals of Tourism Research. Roč. 30, č. 3, s. 606-624. ISSN 01607383. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(03\)00024-0](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(03)00024-0).

LI, Shan; YANG, Yang; ZHONG, Zhangqi a TANG, Xiaoli, 2021. Agent-Based Modeling of Spatial Spillover Effects in Visitor Flows. Online. Journal of Travel Research. Roč. 60, č. 3, s. 546-563. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0047287520930105>

MABROUK, Amira Ben a ZAGROUBA, Ezzeddine, 2018. Abnormal behavior recognition for intelligent video surveillance systems: A review. Online. Expert Systems with Applications. Roč. 91, s. 480-491. ISSN 09574174. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2017.09.029>.

MATH AND STATS SUPPORT CENTRE, 2024. Jednoduchá lineární regrese. Online. Dostupné z: <https://mathstat.econ.muni.cz/media/19031/linearni-regrese.pdf>.

MICHAELSON, Ruth, 2017. Egypt: Isis claims responsibility for Coptic church bombings. Online. The Guardian. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2017/apr/09/egypt-coptic-church-bombing-death-toll-rises-tanta-cairo>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. Online. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-mv-verze-ke-stazeni.aspx>.

MORAKABATI, Yeganeh a BEAVIS, John, 2017. Do Terrorist Attacks Leave an Identifiable 'Fingerprint' on International Tourist Arrival Data? Online. International Journal of Tourism Research. Roč. 19, č. 2, s. 179-190. ISSN 1099-2340. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/jtr.2095>.

NASSANI, Abdelmohsen A.; ZAMAN, Khalid; ALDAKHIL, Abdullah Mohammed a ABRO, Muhammad Moinuddin Qazi, 2017. War economy and pleasure: assessing the effects of military expenditure on tourism growth. Online. Quality & Quantity. Roč. 51, č. 4, s. 1733-1754. ISSN 0033-5177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s11135-016-0362-x>.

NESSER, Petter a STENERSEN, Anne, 2014. The Modus Operandi of Jihadi Terrorists in Europe. Online. JSTOR. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26297290>.

ÖCAL, Nadir a YILDIRIM, Jülide, 2010. Regional effects of terrorism on economic growth in Turkey: A geographically weighted regression approach. Online. Journal of Peace Research. Roč. 47, č. 4, s. 477-489. ISSN 0022-3433. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0022343310364576>.

PALATKOVÁ, Monika, 2011. Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice, význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích, evropská integrace a mezinárodní turismus. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3750-8.

PARASKEVAS, Alexandros a ARENDELL, Beverley, 2007. A strategic framework for terrorism prevention and mitigation in tourism destinations. Online. Tourism Management. Roč. 28, č. 6, s. 1560-1573. ISSN 02615177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.02.012>.

PIERONI, Luca, 2009. Does defence expenditure affect private consumption? Evidence from the United States. Online. Economic Modelling. Roč. 26, č. 6, s. 1300-1309. ISSN 02649993. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2009.06.004>.

RAUSAND, Marvin a HAUGEN, Stein, 2020. Risk assessment: theory, methods, and applications. Second edition. Wiley series in statistics in practice. Hoboken, NJ: Wiley. ISBN 978-111-9377-238.

RAY, Michael, 2024. Madrid train bombings of 2004. Online. Encyclopedia Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Madrid-train-bombings-of-2004>.

RAY, Michael, 2024. Paris attacks of 2015. Online. Encyclopedia Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Paris-attacks-of-2015>.

SAHA, Shrabani a YAP, Ghialy, 2014. The Moderation Effects of Political Instability and Terrorism on Tourism Development. Online. Journal of Travel Research. Roč. 53, č. 4, s. 509-521. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0047287513496472>.

SAS, Marlies; PONNET, Koen; RENIERS, Genserik a HARDYNS, Wim, 2020. The Role of Education in the Prevention of Radicalization and Violent Extremism in Developing Countries. Online. Sustainability. Roč. 12, č. 6. ISSN 2071-1050. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/su12062320>.

STETIC, Snezana, 2016. RISKS IN TOURISM (ON THE EXAMPLE OF EVENTS). Online. ResearchGate. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/361925574_RISKS_IN_TOURISM_ON_THE_EXAMPLE_OF_EVENTS.

STONE, Philip R., 2012. Dark tourism and significant other death. Online. Annals of Tourism Research. Roč. 39, č. 3, s. 1565-1587. ISSN 01607383. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.04.007>.

TURKSTAT, 2023. Tourism Statistics. Online. Dostupné z: https://biruni.tuik.gov.tr/turizmapp/menuturizm_ing.zul.

UNIVERSITY OF MARYLAND, 2022. About GTD. Online. UNIVERSITY OF MARYLAND. Global Terrorism Database. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/about/>.

UNWTO, 2023. UN Tourism | Bringing the world closer. Online. Dostupné z: <https://www.unwto.org/news/tourism-s-importance-for-growth-highlighted-in-world-economic-outlook-report>.

VAN OVERMEIRE, Roel; MUYSEWINKEL, Emilie; VAN KEER, Rose-Lima; VESENTINI, Lara a BILSEN, Johan, 2021. Victims of the Terrorist Attacks in Belgium and Professional Mental Health Aid Barriers: A Qualitative Study. Online. *Frontiers in Psychiatry*. 2021-7-2, roč. 12. ISSN 1664-0640. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.638272>.

WALTERS, Gabrielle; WALLIN, Ann a HARTLEY, Nicole, 2019. The Threat of Terrorism and Tourist Choice Behavior. Online. *Journal of Travel Research*. Roč. 58, č. 3, s. 370-382. ISSN 0047-2875. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0047287518755503>.

WIJEWEERA, Albert a WEBB, Matthew J., 2009. Military Spending and Economic Growth in Sri Lanka: a Time Series Analysis. Online. *Defence and Peace Economics*. Roč. 20, č. 6, s. 499-508. ISSN 1024-2694. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10242690902868301>.

WISKIND, Claire, 2016. Lone Wolf Terrorism and Open Source Jihad: An Explanation and Assessment. Online. Dostupné z: <https://www.ict.org.il/UserFiles/ict-lone-wolf-osint-jihad-wiskind.pdf>.

WORLD TOURISM ORGANISATION, 2010. Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008. Online. 1. Luxembourg, Madrid, New York, Paris: United Nations. ISBN 978-92-1-161520-3. Dostupné z: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesf/seriesf_80rev1e.pdf.

YILDIRIM, Jülide; SEZGIN, Selami a ÖCAL, Nadir, 2005. Military Expenditure and Economic Growth in Middle Eastern Countries: a Dynamic Panel Data Analysis. Online. *Defence and Peace Economics*. Roč. 16, č. 4, s. 283-295. ISSN 1024-2694. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10242690500114751>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ETA Euskadi Ta Askatasuna; ozbrojená baskická nacionalistická a separatistická organizace

GTD Global Terrorism Database; Globální teroristická databáze

GTI Global Terrorism Index; Globální teroristický index

TSA Tourism Satellite Account; Satelitní účet turismu

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Počet turistů ve Španělsku 1990-2019 (Eurostat, 2023)	43
Obrázek 2 Počet turistů ve Francii 1994-2019 (Eurostat, 2023)	44
Obrázek 3 Počet turistů v Turecku 1990-2019 (Turkstat, 2023)	44
Obrázek 4 Počet turistů v Egyptě 2012-2018 (Statista, 2023).....	45
Obrázek 5 Počet turistů v Německu 1990-2019 (Eurostat, 2023)	45
Obrázek 6 Počet turistů ve Velké Británii 1990-2019 (Eurostat, 2023).....	46

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Madridu dne 11. 3. 2004	47
Tabulka 2 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Barceloně dne 17. 8. 2017...	48
Tabulka 3 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Paříži dne 13. 11. 2015.....	48
Tabulka 4 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Nice dne 14. 7. 2016	49
Tabulka 5 Vývoj cestovního ruchu po útocích v Istanbulu 14. a 20. 11. 2003	49
Tabulka 6 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Istanbulu dne 27.7. 2008	50
Tabulka 7 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Reyhanli dne 11. 5. 2013	50
Tabulka 8 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Surucu dne 27. 7. 2015.....	51
Tabulka 9 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Káhiře dne 2. 5. 2012	52
Tabulka 10 Vývoj cestovního ruchu po útoku v Severním Sinaji dne 20. 11. 2013	52
Tabulka 11 Vývoj cestovního ruchu po útoku v Karm al-Qawadis dne 24. 10. 2014.....	53
Tabulka 12 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Káhiře dne 11. 12. 2016	53
Tabulka 13 Vývoj cestovního ruchu po útocích v Tantě a v Alexandrii dne 9. 4. 2017	54
Tabulka 14 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Berlíně dne 19. 12. 2016 ...	54
Tabulka 15 Vývoj cestovního ruchu po teroristickém útoku v Londýně dne 7. 7. 2005.....	55
Tabulka 16 Vstupní údaje pro korelační koeficienty	56
Tabulka 17 Tabulka korelačních koeficientů.....	57

